

Финансиране на **устойчиви** енергийни проекти от **Кохезионния** и **Структурните фондове на ЕС** през периода 2007-2013 г.

Как да използваме оперативните програми
на България за финансиране на устойчиви
общински енергийни проекти

Съдържание

Предговор	3
Резюме	4
1. Структурните фондове и Кохезионния фонд през периода 2007-2013 г.	5
2. Примери за устойчиви енергийни проекти, финансирани от Структурните фондове през периода 2000-2006 г.	16
3. Как да подготвим устойчивите енергийни проекти за финансиране от Структурните фондове	20
4. Финансиране на устойчиви енергийни проекти от други финансови източници	24
5. Как да използваме оперативните програми на България за финансиране на устойчиви енергийни проекти	25
5.1. Кохезионната политика на ЕС	25
5.2. Структурните фондове като основен инструмент на регионалната политика на ЕС.	26
5.3. Политиката за енергийна ефективност и използване на ВЕИ и общата политика на устойчиво развитие съгласно Стратегическите насоки на общността за сближаване	27
5.4. Национална стратегическа референтна рамка (НСРР)	28
5.5. Политиката на България съгласно НСРР за осигуряване на енергийната независимост, диверсификацията на доставките и развитието на ВЕИ	29
5.6. Какво представляват оперативните програми на Република България?	30
5.7. Оперативна програма "Развитие на конкурентоспособността на българската икономика"	31
5.8. Оперативна програма "Регионално развитие"	36
5.9. Оперативна програма "Околна среда"	43
5.10. Оперативна програма "Транспорт"	45
5.11. Общи правила при усвояването на средствата по оперативните програми	46
Полезни връзки	50

Предговор

Подпомагането на проекти за повишаване на енергийната ефективност и за използване на възобновяеми енергийни източници (ВЕИ) е един от приоритетите на кохезионната политика на Европейския съюз за периода 2007-2013 г.

Чрез устойчиви енергийни проекти кохезионната политика превръща екологичните предизвикателства, като качеството на въздуха, изменението на климата и управлението на ресурсите, във възможности за регионално развитие посредством превръщането на градовете и регионите в по-атрактивни места за инвестиране и работа, повишаването на конкурентните регионални преимущества и износа на регионални иновации в областта на опазването на околната среда.

Чрез обмена на опит и добри практики проектите за устойчиво използване на енергията могат да стимулират разпространението на модели на развитие с ниска енергоемкост в транспорта и жилищния сектор, както и алтернативни технологии (например за използване на вятъра, слънцето и биомасата), в т. ч. за отопление и охлаждане. Този подход може да осигури на ЕС водеща роля и по този начин да укрепи конкурентните позиции на Общността. Той е също така движеща сила за научни изследвания и свързаните с това иновации, като осигурява възможности за създаване на нови работни места.

Успехът в тази област зависи от изпълнението по места. В това отношение изграждането на мрежи и обменът на добри практики са изключително важни и тази брошура цели да допринесе за разпространението на най-добрите постижения на територията на цяла Европа.

Данута Хюбнер

Комисар по регионалната политика

При положение че на градовете и урбанизираните райони се падат 75% от цялото потребление на енергия в Европа, местните власти трябва да играят водеща роля в разумното използване на енергията. Реализирането на местни стратегии и проекти за устойчиво потребление на енергията трябва да се превърне в неотменно задължение за всички общини в Европа, защото това носи значителни ползи за местните общности. Чрез намаляване на потреблението на енергия общините намаляват разходите си за енергия, като спестените средства могат да бъдат инвестирани в други дейности, подобряват качеството на въздуха, стимулират местното развитие чрез използване на местни ресурси, а самите общини могат да бъдат признати за градове новатори.

Европейските градове днес имат уникалната възможност да финансират своите устойчиви енергийни проекти със средства от Структурните фондове и Кохезионния фонд! Искам да ги призова да използват това финансиране не само за "инвестиции в материалната база", но и за комуникации, изграждане на мрежи и обмен на опит с партньорите, защото това винаги носи добавена стойност и подобрява ефективността на нашите действия.

И накрая, едно доказателство за това е тази брошура - практически резултат от сътрудничеството и работата в мрежа на партньори от 16 европейски страни.

Екарт Вюрцнер

Президент на "Енержи-Сите"

Резюме

Целта на тази брошура е да ви предостави обобщена информация за **европейските фондове, които ще финансират устойчиви енергийни проекти през новия програмен период 2007-2013 г.** Публикацията е предназначена за общини и региони, но също така за сдружения, частни фирми и други местни участници.

Брошурата бе разработена в рамките на **Операция РУСЕ на Програмата Интеррег III С (www.ruse-europe.org)**. За изготвянето на тази брошура допринесоха също петте основни **партньори** по проекта от **България, Литва, Полша, Словакия и Чешката република** един асоцииран партньор от **Румъния** и неофициален партньор от **Словения**.

Темата за Структурните фондове е много широка. Нашата цел е да ви представим **кратък обзор с преки препратки към документите, програмите и институциите**, където можете да намерите повече подробности, ако ви интересуват. Брошурата се състои от:

Глава 1: Структурните фондове и Кохезионният фонд през периода 2007-2013 г.

Обща информация за европейските фондове през периода 2007-2013 г. с акцент върху европейските приоритети в областта на устойчивата енергия и изменението на климата.

Глава 2: Примери за устойчиви енергийни проекти, финансирани от Структурните фондове през 2000-2006 г.

Конкретни примери от четири страни членки показват какъв тип проекти са били подпомогнати от европейските фондове през предходния програмен период. Това може да послужи като вдъхновение за бъдещите ви проекти.

Глава 3: Как да изготвим устойчив енергиен проект за финансиране от Структурните фондове?

Съвети относно подготовката и разработването на проект.

Глава 4: Финансиране на устойчиви енергийни проекти от други финансови източници

Списък на програми и публикации относно финансирането на устойчиви енергийни проекти.

Глава 5: Как да използваме Оперативните програми на България за финансиране на устойчиви енергийни проекти

Ръководство за финансиране на общински енергийни проекти от Структурните фондове.

1. Структурните фондове и Кохезионният фонд през периода 2007-2013 г.

Страните - членки на Европейския съюз (ЕС), решиха да намалят голямата разлика в степента на развитие и несъответствията в благосъстоянието между техните граждани и между регионите. Целта е до 2010¹. ЕС да се превърне в най-конкурентната и основаваща се на знанието икономика. Политиката, която ще спомогне за постигането на тази цел, е европейската кохезионна политика.

Европейската кохезионна политика подпомага регионите чрез финансовите инструменти, наречени европейски фондове.

Европейски фондове
1. Структурни фондове
<ul style="list-style-type: none"> — Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР) — Европейски социален фонд (ЕСФ)
2. Кохезионен фонд

Европейските фондове често пъти се наричат просто "Структурни фондове". Те винаги са допълнение към националното финансиране, независимо дали то е от държавата, местните власти или други органи.

Европейските институции създават в сътрудничество със страните членки и други участници стратегическите документи (например Стратегическите насоки на Общността за сближаване 2007-2013 г.) и документи, които представляват юридическата основа на кохезионната политика (политиката на сближаване) и определят как ще се изразходва бюджетът (Регламентите за Структурните фондове). Те определят общата визия и стратегия на ЕС и осигуряват изпълнението им от страните членки.

Страните членки, в сътрудничество с регионалните и местните органи на властта и други участници, анализират своите собствени приоритети и нужди и разработват свои собствени национални стратегии (Национални стратегически референтни рамки) и оперативни програми. В същото време те трябва да отчетат и общите приоритети на ЕС и да осигурят съответствието с тях.

Въпреки че като цяло кохезионната политика и нейните цели не се променят в границите на ЕС, властите на национално равнище могат да взимат автономно решение по детайлите на програмите. Следователно финансираните от Структурните фондове дейности могат да бъдат различни в различните страни.

Откъде идват парите?

...от бюджета на ЕС. Бюджетът на европейската кохезионна политика представлява около **36% от общия бюджет на ЕС** → **308 млрд. евро** по цени от 2004 г. за периода 2007-2013 г.

¹ Дневният ред от Лисабон

Къде ще бъдат похарчени тези пари?

Във всички страни членки на ЕС. От 2004 г. европейските фондове са на разположение и на 10-те нови страни членки на ЕС - Естония, Кипър, Латвия, Литва, Малта, Полша, Словакия, Словения, Унгария и Чешката република. След януари 2007 г. те са на разположение и на бившите кандидат-членки - България и Румъния.

По-голямата част от цялостния бюджет ще бъде отпусната на най-бедните региони, където брутният вътрешен продукт (БВП) на глава от населението е по-нисък от средния за ЕС. Три цели определят избираемостта на регионите да използват европейските фондове:

1. Цел "Сближаване"
2. Цел "Регионална конкурентоспособност и заетост"
3. Цел "Европейско териториално сътрудничество"

Всеки европейски регион е обхванат от една от тези три цели. Списъкът на избираемите за финансиране региони и отпуснатите им бюджети могат да бъдат намерени на адрес: http://ec.europa.eu/regional_policy/atlas2007/fiche_index_en.htm

Така например, избираемите региони по цел "Сближаване" ще получат най-голяма помощ и могат да използват и трите фонда. Бюджетът ще бъде разпределен както следва:

Разпределение на общия бюджет: 308 млрд. евро (по цени от 2004 г.)		
Цел Сближаване	Цел Регионална конкурентоспособност и заетост	Цел Европейско териториално сътрудничество
81.5%	16%	2.5%
ЕФРР ЕСФ Кохезионен фонд	ЕФРР ЕСФ	ЕФРР

Кои са приоритетите на ЕС в областта на енергията?

Приоритетите на ЕС по отношение на околната среда и устойчивото потребление на енергия, които трябва да бъдат подпомогнати от европейските фондове по трите цели, са изброени в таблицата по-долу. Всяка страна членка трябва да спазва тези приоритети при изготвянето на националната си стратегия и оперативните програми.

ЦЕЛ "СБЛИЖАВАНЕ"

Програми и инструменти	Избираеми	Приоритети в областта на околната среда и енергията
Национални и регионални програми (ЕФРР, ЕСФ)	Сегашните региони NUTS II с БВП на глава от населението < 75% от средното за ЕС-25	ЕФРР: <ul style="list-style-type: none"> — подобряване на сигурността на енергийните доставки, интегриране на екологични съображения; — развитие на публично-частни партньорства; — противодействие на изменението на климата; — чист (екологичен) транспорт; — повишаване на енергийната ефективност и използване на ВЕИ. ЕСФ: <ul style="list-style-type: none"> — обмяна на опит и разпространение на добри практики; — механизми за усъвършенстване на разработването на добра политика и програма; — подпомагане на междуведомствената координация и диалога между съответните частни и публични органи; — изграждане на капацитет за изпълнението на политиките и програмите.
	"Статистически ефект": региони с БВП на глава от населението < 75% от ЕС-15 и > 75% от ЕС-25	
Кохезионен фонд	Страни членки с брутен национален доход на глава от населението < 90% от средния за ЕС-25	<ul style="list-style-type: none"> — трансевропейски транспортни мрежи; — околна среда; — сфери, свързани с устойчивото развитие с ползи за околната среда - енергийна ефективност и енергия от ВЕИ, екологично чист градски и обществен транспорт.
	"Статистически ефект": Страни членки с брутен национален доход на глава от населението > 90% от средния за ЕС-25 - "поетапно преустановяване" на помощта	

ЦЕЛ "РЕГИОНАЛНА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ И ЗАЕТОСТ"

Програми и инструменти	Избираеми	Приоритети в областта на околната среда и енергията
Регионални програми (ЕФРР) и национални програми (ЕСФ)	Страните членки предлагат списък на регионите (NUTS I или NUTS II), които не са включени в цел "Сближаване".	ЕФРР: <ul style="list-style-type: none"> — насърчаване на енергийната ефективност и производството на енергия от ВЕИ; — развитие на ефективни системи за управление на енергията; — насърчаване на чист и устойчив транспорт в градските райони; — разработване на планове за адаптация към изменението на климата (например наводнения, пожари и др.). ЕСФ: <ul style="list-style-type: none"> — приоритетите са същите като при цел "Сближаване".
	"Поетапно включване" на региони, обхванати в Цел 1 в периода 2000-2006 г. и необхванати от цел "Сближаване" поради постигнатия икономически напредък.	

ЦЕЛ "ЕВРОПЕЙСКО ТЕРИТОРИАЛНО СЪТРУДНИЧЕСТВО"

Програми и инструменти	Избираеми	Приоритети в областта на околната среда и енергията
Трансгранични и транс-национални програми и мрежи (ЕФРР)	<p>Трансгранично сътрудничество:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Региони NUTS III по продължение на вътрешните сухоземни граници. — Някои региони NUTS III по продължение на външните сухоземни граници. — Региони NUTS III по морските границите, по правило разделени помежду си от максимум 150 км морско пространство. <p>Транснационално сътрудничество:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Някои региони, които трябва да бъдат одобрени от Европейската комисия. — Междурегионално сътрудничество и мрежи за сътрудничество и обмяна на опит: — Цялата територия на Общността. 	<p>ЕФРР:</p> <ul style="list-style-type: none"> — изграждане на мрежи, обмяна на опит, трансфер и разпространение на най-добри практики в областта на устойчивото развитие на градовете - трансгранично, транснационално и междурегионално сътрудничество; — съвместни трансгранични стратегии за опазване на околната среда; — подобряване на достъпа до транспорт и трансгранични системи за управление на енергията.

Източник: Стратегически насоки на политиката на Общността за сближаване 2007-2013 г. (http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/2007/osc/index_en.htm)

NUTS - Номенклатура на статистическите териториални единици

Класификацията NUTS е изградена на йерархичен принцип, като подразделя всяка страна членка на три нива: NUTS 1, 2 и 3. Второто и третото ниво са подразделения съответно на първото и второто ниво. Териториалните единици са определени на основата на съществуващите **административни единици** в страните членки.

Ниво	Население минимум	Население максимум
NUTS 1	3 млн.	7 млн.
NUTS 2	800 000	3 млн.
NUTS 3	150 000	800 000

Жилищен сектор

Обновяването на жилищния фонд може да бъде финансирано от европейските фондове само в онези страни членки, които са се присъединили към ЕС на или след 1 май 2004 г. при следните условия:

- Разходът да е програмиран в рамките на интегрирана операция за градоустройствено развитие или приоритетните оси за райони на физическо западане или социална изолация.
- Отпуснатите средства за разходи за жилищния сектор ще възлизат на максимум 3% от отпуснатата от ЕФРР сума за съответната оперативна програма или 2% от общата сума, отпусната от ЕФРР.

Разходите са ограничени до:

- многофамилни жилищни сгради; или
- сгради, собственост на публични органи или юридически лица с нестопанска цел, използвани като жилищни сгради за домакинства с ниски доходи или за хора със специални нужди.

За повече информация: Регламент относно Европейския фонд за регионално развитие

Цел "Европейско териториално сътрудничество"

Тъй като по целите "Сближаване" и "Регионална конкурентоспособност и заетост" всяка страна членка ще разработи множество различни оперативни програми, няма да е целесъобразно да се направи изчерпателен обзор на тези програми. Цел "Европейско териториално сътрудничество" засяга всички страни членки на ЕС и някои от нейните програми са общи за всички страни членки. Програмите трябва да стартират през септември 2007 г. Вижте по-долу таблица с програмите, подкрепени по тази цел:

Транснационално сътрудничество	Междурегионално сътрудничество	Трансгранично сътрудничество
ИНТЕРРЕГ IV B	ИНТЕРРЕГ IV C УРБАКТ II (URBACT II) ИНТЕРРЕГ II ЕСПОН II (ESPON II)	ИНТЕРРЕГ IV A
<p>Примери за програми:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Централна Европа. – Югоизточно европейско пространство – Северозападна Европа и т.н. 		<p>Примери за програми:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Програма "Интеррег съседство" (Унгария-Словашка република-Украйна). – Интеррег IV (Чешка република-Словакия).

Транснационално сътрудничество

ИНТЕРРЕГ IV B

Старата Програма ИНТЕРРЕГ III B за подпомагане на транснационалното сътрудничество ще продължи да функционира през периода 2007-2013 г. като **ИНТЕРРЕГ IV B**. Редица програми по ИНТЕРРЕГ III B (например Северозападна Европа, Балтийско море, КАДСЕС (CADSES), Програмата "Алпийско пространство") обхващаха различни райони (зони) в Европа през периода 2000-2006 г. Те ще продължат да се изпълняват в предишния или в нов формат и под старото или под ново име. Всяка програма формулира свои собствени приоритети, избираеми действия и бенефициенти, бюджет, процент на отпуснатото съфинансиране и т.н. Помощта за устойчиви енергийни проекти зависи от приоритетите на всяка програма. Документите за новата оперативна програма могат лесно да бъдат намерени в интернет на официалните страници на предишните програми.

Така например, старата Програма **ИНТЕРРЕГ III В КАДСЕС** ще се промени през периода 2007-2013 г. Тя ще се раздели на **две нови програми**:

- Програма "Централна Европа"

Приоритети:

- Приоритет 3.3: Подпомагане използването на ВЕИ и повишаване на енергийната ефективност (примери за подкрепяните дейности могат да бъдат намерени в Проектопрограмата).

Обхванати страни: Австрия, части от Германия, части от Италия, Полша, Словацка република, Словения, Унгария, Чешка република и една страна партньор (Украйна).

Целеви групи:

- местни и регионални органи на властта;
- екологични групи по интереси;
- регионални сдружения;
- научноизследователски институти;
- сдружения.
- доставчици на енергия.

Размер на съфинансирането: 75-85%

Управляващият орган и Техническият секретариат ще бъдат базирани във Виена.

За повече информация: http://www.cadses.net/en/New_Programmes_2007_2013/Central_Europe.html

- Програма "Югоизточно европейско пространство"

Приоритети:

- Приоритет 2.4: Насърчаване на енергийната ефективност и ефективното използване на ресурсите (примери за дейности, които ще се подкрепят, могат да бъдат намерени в Проектопрограмата).

Обхванати страни: Австрия, Албания, Босна и Херцеговина, България, Гърция, части от Италия, Македония, Молдова, Румъния, Словакия, Словения, Сърбия, части от Турция, части от Украйна, Унгария, Хърватия и Черна гора.

Размер на съфинансирането: 75-85%

Управляващият орган и Техническият секретариат ще бъдат базирани в Будапеща.

За повече информация: http://www.cadses.net/en/New_Programmes_2007_2013/South_East_European_Space.html

Междурегионално сътрудничество

Съществуват четири програми на ЕС, които ще подпомагат междурегионалното сътрудничество в ЕС:

- ИНТЕРРЕГ IV C

Една единствена оперативна програма ИНТЕРРЕГ IV C ще замени четирите предишни програми (зони) по ИНТЕРРЕГ III C и ще подпомага обмяната на опит и изграждането на мрежи в областта на устойчивата енергия. Избираеми са цялата територия на ЕС плюс Норвегия и Швейцария. Програмата ще подкрепя:

Регионални инициативи - проекти, инициирани от **действащи лица на регионално и местно равнище**, целящи обмяна на опит в сферата на конкретна политика с цел откриване на най-добри практики и разработване на нови инструменти и подходи за изпълнение.

Скоростна писта - възможност за **изграждане на мрежи за обединяване на региони** с голям опит в конкретна политическа област и региони, които биха искали да се усъвършенстват в тази област. Целта е да се гарантира, че определените най-добри практики ще намерят място в програмите "Сближаване" и "Конкурентоспособност". Ще бъдат подпомогнати до 30 мрежи.

Една от **целите на програмата** е насърчаване на **енергийната ефективност и използването на ВЕИ**, както и по-добре координирани ефективни **системи за управление на енергията** и стимулиране на **устойчивия транспорт**. Повече информация за целите и примери за проекти, които могат да бъдат подкрепени в тази област, може да се намери в **окончателния документ на Оперативната програма**, който бе приет през юли 2007 г.

<p>Бюджет: 320 млн. евро Големина на проекта: 300 хил. - 4 млн. евро</p>
<p>Съфинансиране: 75% или 85% за страните по цел "Сближаване" (в сравнение с 50% за периода 2000-2006 г.)</p>
<p>Избираемост:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Цялата територия на ЕС, Норвегия и Швейцария. - Публичните власти и еквивалентни публични органи от тези страни. Участници извън този район могат да се включат при известни условия. - Минимум три партньора от три различни страни членки.
<p>Организация:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Управляващ орган: Регионален съвет - Нор - Па-д'ю-Кале - Лил (Франция). - 4 информационни бюра: Рощок (Германия), Катовице (Полша), Валенсия (Испания), Лил (Франция).
<p>Първите покани за предложения се очакват: през есента на 2007 г.</p>

За повече информация: http://www.interreg3c.net/web/fic_en

- УРБАКТ II (URBACT II)

Тази програма за работа в мрежа ще подпомага обмяната на опит в областта на градското развитие. Избираеми за финансиране са устойчиви енергийни проекти. Програмата е насочена преди всичко към градовете и регионите. Участието на управляващите органи като партньори по проектите се оценява като плюс. Първата покана за предложения се очаква през октомври 2007 г.

Обхванати страни: Цялата територия на ЕС, Норвегия и Швейцария.

Размер на съфинансирането: 75-85% (за страните по цел "Сближаване")

Управляващ орган и Технически секретариат: Министерство на градоустройството на Франция

За повече информация: <http://urbact.eu/towards-urbact-2.html>

- INTERACT II

Тази програма е разработена за определяне, трансфер и разпространение на най-добрата практика в управлението на програми за сътрудничество.

За повече информация: <http://urbact.eu/towards-urbact-2.html>

- ЕСПОН II (ESPON II)

Тази програма подпомага проучванията и събирането на данни, наблюдение и анализ на тенденциите в развитието.

За повече информация: <http://www.espon.eu/>

Трансгранично сътрудничество

ИНТЕРРЕГ IV А

През периода 2000-2006 г. редица европейски региони развива трансгранично сътрудничество в рамките на Програмата **ИНТЕРРЕГ III А**. Те бяха групирани в различни зони на трансгранично сътрудничество, управлявани от регионални управляващи органи. През периода 2007-2013 г. тези програми ще продължат да функционират като **ИНТЕРРЕГ IV А**. Всяка програма определя собствени приоритети, допустими действия и бенефициенти, бюджет, размер на съфинансирането и т.н. Подкрепата за устойчивите енергийни проекти зависи от приоритетите на всяка програма. Документите за новите оперативни програми обикновено се намират на официалните страници в интернет на старите програми. Избираемите зони могат да бъдат намерени на следната карта:

(http://ec.europa.eu/regional_policy/images/map/cooperat2007/crossborder/crossborder25_eu_06.pdf).

Пример за бъдещата програма Interreg IV А:

- Интеррег IV Чешка република - Словакия

• Приоритети:

Приоритет 2: Развитие на транспортния достъп и околната среда (програмата ще подпомага също развитието на екологичен транспорт и използването на ВЕИ).

Обхванати страни: Чешка република и Словакия

Размер на съфинансирането: 85%

Управляващ орган: Министерство на строителството и регионалното развитие на Словакия

Европейски инициативи в подкрепа на развитието на градовете в страните - членки на ЕС

За да подпомогне страните членки да използват по-ефективно европейските фондове, Европейската комисия, заедно с международни финансови институции (като Европейската банка за възстановяване и развитие и др.), разработи три инициативи - Джесика, Джаспърс и Джеръми (Jessica, Jaspers и Jeremy). Две от тях са свързани с развитието и обновяването на градовете:

Инициатива Джесика (Съвместна европейска помощ за устойчиви инвестиции в градските райони) англ. Jessica (Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas)

В рамките на инициативата Джесика управляващите органи на програмите по Структурните фондове могат, при желание, да учредят **фондове за градско развитие**. Управляващият орган ще отпусне определени финансови средства от оперативните програми (от ЕФРР и Кохезионния фонд), а Европейската инвестиционна банка, други международни финансови институции, частни банки и инвеститори могат също да дадат своя принос с допълнителен заеман или собствен капитал.

Фондовете за градско развитие ще финансират **проекти** в областта на градското развитие и публично-частното партньорство (в т.ч. устойчиви енергийни проекти, заеми за социални жилища). Проектите за градско развитие **ще бъдат финансирани единствено чрез собствен капитал, заеми или гаранции, а не чрез безвъзмездни помощи. Фондовете за градско развитие ще бъдат възобновяеми** и ще спомагат за повишаване на устойчивостта на инвестиционните намерения.

Проекти могат да бъдат представяни от предприятия от публичния, общинския и частния сектор или от съвместни предприятия на тези участници, в т.ч. и всякаква възможна комбинация от тях. **Избираеми за финансиране са всички страни членки на ЕС.**

За повече информация: http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/2007/jjj/jessica_en.htm

Инициатива Джаспърс (Съвместна помощ за подпомагане на проекти в европейските региони) англ. Jaspers (Joint Assistance in Supporting Projects in European Regions)

В рамките на тази инициатива на страните членки, обхванати от цел "Сближаване", ще бъде предложена **техническа помощ за подготовка на качествени проекти**, които могат да бъдат одобрени по-бързо от Европейската комисия за получаване на финансова помощ от ЕС. **Помощта ще бъде осигурена безплатно** за всички етапи на жизнения цикъл на проекта - от първоначалното му формулиране, през решението на Европейската комисия и до отпускането на безвъзмездната помощ.

Джаспърс ще се фокусира върху големи проекти:

- на стойност повече от 25 млн. евро за екологични проекти;
- на стойност повече от 50 млн. евро за транспорта и други области;
- най-големите проекти (в по-малки страни).

Избираеми за финансиране са всички страни членки на ЕС. С приоритет ще се ползват 10-те нови страни членки, Румъния и България.

За повече информация: http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/2007/jjj/jaspers_en.htm

Енергията и градовете 2007-2013 г.

Европейската комисия отделя специално внимание на градовете и важната роля, която те играят в устойчивото градско развитие. През юли 2006 г. тя изготви следното съобщение:

Кохезионната политика и градовете: приносът на градовете за икономическия растеж и създаването на работни места в регионите

Основната цел е да се допринесе за изпълнението на Стратегическите насоки на Общността за сближаване за периода 2007-2013 г. чрез развитие и укрепване на градското измерение в областта на устойчивата енергия:

"Повишаването на енергийната ефективност в градските ареали носи съществени ползи за гражданите и бизнес-структурите като намалява разходите за енергия, а също така емисиите на парникови газове. Местните власти са призвани да играят важна роля за постигане на подобрения в енергийната ефективност чрез инвестиции в схеми за централизирано топлоснабдяване и насърчаване на използването на ВЕИ. Изменението на климата се очаква да повиши наводненията - управлението на наводненията в градските ареали ще намали риска за хората и материалните активи в рисковите зони."

Главните предложения относно устойчивото използване на енергията в градовете включват:

Повишаване на **ефективността на обществения транспорт** - насърчаване на енергийно ефективни МПС и алтернативни горива за транспорта. Новите проекти трябва да представляват част от интегрираната транспортна стратегия за градските ареали.

Стимулиране на придвижването с велосипед, пеша и други **алтернативни или "меки" форми на транспорт**. Това включва: управление на потреблението, регулиране на достъпа до чувствителните зони на града и дори превръщането им в пешеходни зони, изграждането на алеи за велосипедисти и пешеходци, насърчаване на използването на енергийно ефективни МПС и алтернативни горива за транспорта.

Прилагане на мерки за **ликвидиране на задръстванията**, по-добро управление на нуждите от транспорт и повишаване на приходите, предназначени за подобряване на транспортното обслужване (например таксите за задръстване в Лондон).

Привлекателна и **устойчива** архитектура.

Ограничаване на неорганизираното разрастване на градовете и субурбанизацията, тъй като разпръснатите населени места имат по-силно въздействие върху естествените местообитания и използват повече ресурси (например по-високо потребление на енергия за транспортиране на стоки на големи разстояния), което води до повишено замърсяване.

Повишаване на **енергийната ефективност и ефективното използване на водата в жилищния сектор** (в контекста на дългосрочен план за интегрирано преустройство на засегнатия район). Това трябва да създаде база за развитие на нова икономическа дейност или да подобри общите екологични показатели на района.

Насърчаване на **енергийната ефективност в градоустройственото планиране**, общинските разпоредби и обществените поръчки; чрез даване на пример и насърчаване на устойчиви строителни практики посредством работа с гражданите.

Повишаване на енергийната ефективност чрез **инвестиции в схеми за централизирано топлоснабдяване и насърчаване на използването на ВЕИ**.

Организиране на различни събития, например изложби, конференции, работни срещи и тематични семинари/дискусии, поставящи в центъра на вниманието изменението на климата и свързаните с енергията въпроси, както и възможностите за сътрудничество между местните участници (бизнеса, университетите, финансови институции, местната власт, неправителствени организации, гражданите и др.).

Привличане и **обучение на квалифицирани работници**, специалисти по нови технологии (като например технологии за използване на ВЕИ, устойчива архитектура и др.).

Изграждане на **мрежи на градовете и обмяна на опит** (например за устойчиви енергийни проекти).

Регламентите за Структурните фондове позволяват на страните членки да делегират изпълнението на дейностите в градовете на градските органи на властта. Следователно, страните членки и съответните партньори - по-специално местните власти - трябва да си сътрудничат при изготвянето на новия кръг програми в областта на кохезионната политика.

За повече информация: http://ec.europa.eu/regional_policy/consultation/urban/index_en.htm

Европейската кохезионна политика на практика се изпълнява на национално, регионално и местно равнище. Страните членки анализират положението в своята страна, определят своите нужди, проблемните области и социалните групи в неравностойно положение и формулират своите приоритети за бъдещо развитие. Като взимат под внимание европейските приоритети, те подготвят стратегически документ, наречен "Национална стратегическа референтна рамка" и решават как ще бъдат изразходвани средствата от ЕС. След това тези средства се разпределят по тематични Оперативни програми. Всяка Оперативна програма съдържа комплекс от приоритети, допустими действия и бенефициенти. Съдържанието на тези документи се обсъжда и договаря с Европейската комисия (ЕК). Когато двете страни стигнат до споразумение, ЕК приема програмите и осигурява аванс на страните членки, за да могат да задействат програмите. След това управляващите органи (обикновено министерства или регионални власти) и изпълнителните органи (например държавни агенции) осигуряват плавното функциониране на отделните оперативни програми.

Степента, до която страните членки включват въпросите за градското развитие и устойчивата енергия в техните оперативни програми и делегират управлението на фондовете на регионалните или местните власти, е различна в различните страни.

2. Примери за устойчиви енергийни проекти, финансирани от Структурните фондове през периода 2000-2006 г.

Регион	Регион Карлови Вари (Чешка република)
Проект	"Solarteur" - професионално обучение за монтаж на инсталации за производство на енергия от ВЕИ
Допустими разходи общо	191 400 EUR
Принос от ЕСФ	80%
Оперативна програма	Развитие на човешките ресурси
<p>Пазарното търсене на технологии за използване на ВЕИ и съответните технически умения в Чешката република се увеличават поради нарастващите цени на енергията и благоприятната национална и европейска политика в подкрепа на развитието на този сектор. Проектът представлява опит да се задоволи тази нужда чрез осигуряване на съвременна професионална подготовка на техниците на инсталации за производство на енергия от ВЕИ като част от общоевропейската програма "SOLARTEUR®", която осигурява придобиването на международно признат сертификат за правоспособност.</p> <p>Модулите за придобиване на общи познания са "Екомаркетинг", "Топлотехника" и "Електротехника". Специализираните модули включват "Соларна топлотехника", "Фотоволтаика", "Термопомпи", "Биомаса" и в някои случаи и "Вятърна енергия". В зависимост от местните условия програмата може да се предлага като редовен курс (дневно/вечерно обучение) или като задочно обучение. Общата продължителност на курса трябва да бъде приблизително 200 часа.</p> <p>Учебният курс ще повиши компетенциите, приспособимостта и конкурентоспособността на малките и средните предприятия и техните служители. Това ще доведе до създаване на нови работни места в областта на използването на ВЕИ. По този начин обучението ще спомогне за по-ефективното оползотворяване на местния потенциал от ВЕИ и за устойчивото развитие на региона.</p> <p>След завършване на проекта дейностите ще продължат чрез център за обучение, който ще се създаде след придобиването на лиценз от "SOLARTEUR®". Центърът ще стане част от мрежа от 15 други подобни институции в ЕС, които предоставят професионално обучение по използването на ВЕИ в малки и средни предприятия. Дейностите ще бъдат финансирани както от публични, така и от частни източници, като например ЕС, държавни и регионални безвъзмездни помощи, спонсорство и членски внос.</p> <p>За повече информация: http://www.kv-bio.cz</p>	

Град	Каунас (Литва)
Проект	Модернизация на мрежите за централизирано топлоснабдяване на Каунас чрез използване на съвременни технологии
Допустими разходи общо	2 196 400 евро
Принос от ЕФРР	70%
Оперативна програма	Развитие на социалната и икономическата инфраструктура
<p>Целта на проекта бе да се модернизира топлопреносната мрежа, да се повиши енергийната ефективност и да се гарантират надеждността и сигурността на централизираното топлоснабдяване в Каунас.</p> <p>В хода на изпълнение на проекта през 2006 г. общо 551 m стари тръбопроводи бяха заменени с нови и по-ефективни. През 2007 г. ще бъдат подменени още 740 m.</p> <p>Модернизацията на топлопреносната мрежа ще спомогне за избягване на прекъсванията в снабдяването и ще повиши качеството на доставяната на потребителите топлинна енергия. Подмяната на старите тръбопроводи ще намали вероятността от аварии в системата за централизирано топлоснабдяване до 2-3 пъти и топлинните загуби ще спаднат от сегашните 3006 MWh на 1087 MWh годишно, което води до икономии в размер на 64%.</p> <p>Модернизацията на централизираното топлоснабдяване ще намали и загубите на вода. Предвиждат се икономии на вода до 37 552 m³/год.</p> <p>Годишните емисии на парникови газове в атмосферата ще бъдат: CO₂: 393,1 т SO₂: 2,073 кг NO_x: 1,105 т</p> <p>За повече информация: http://www.esparama.lt/en/bpd/sf_projects/successful_projects/?prior=1</p>	

Регион	Регион Малополска (Полша)
Проект	Енергия от ВЕИ - трансфер на знания и технология за регионални иновационни стратегии
Допустими разходи общо	92 352 Евро
Принос от Европейския социален фонд	75%
Оперативна програма	Интегрирана регионална оперативна програма
<p>Целта на проекта бе да се стимулира производството на енергия от ВЕИ в регион Малополска.</p> <p>Бяха организирани 22 учебни сесии с лектори от различни университети, бе създадена база данни за осъществени в региона проекти за използване на ВЕИ и бе изготвено учебно ръководство (тираж 1000 екземпляра) за фирми от частния сектор, проявяващи интерес към ВЕИ. Партньори по проекта бяха Полската мрежа Енержи-Сите, Университетът по минно дело и металургия в Краков, Полското сдружение на работодателите в сектор ВЕИ и опазване на околната среда.</p> <p>Бенефициентите на проекта са 22 области в регион Малополска - местни власти, малки и средни предприятия, студенти дипломанти.</p> <p>Фактори за успеха на проекта бяха сътрудничеството на фирмите от частния сектор и правилният избор на финансиране.</p> <p>Благодарение на проекта в частните фирми бяха наети нови служители със заплати, които в продължение на половин година се изплащаха от проекта, и бяха създадени нови работни места за трима дипломанти.</p> <p>Възникналите в процеса на изпълнение на проекта трудности бяха свързани с промени в разпоредбите относно застраховането, което забави заплащането на изпълнителите.</p> <p>За хората, които обмислят изпълнението на подобен проект, Мария Станкиевич от Полската мрежа Енержи-Сите направи предложения, които не са свързани с финансирането, но в практически аспект са не по-малко важни и полезни: да се организира пропагандна кампания преди започването на курсовете за обучение, да се поддържа по-тясна връзка със средствата за масово осведомяване и да се направи опит за преодоляване на пасивното отношение на повечето от общините.</p> <p><i>За повече информация: http://www.pnec.org.pl/index.php?page=zporr</i></p>	

Град	Стречно (Словакия)
Проект	Система за централизирано топлоснабдяване с дървесни трески
Допустими разходи общо	282 000 евро
Принос от ЕФРР	75%
Оперативна програма	Основна инфраструктура
<p>Тази малка община, разположена в планински район в северната част на Словакия, реши да използва биомаса като източник на топлинна енергия в централизираното топлоснабдяване. С този възобновяем източник бе осигурено отоплението на три обществени сгради. Дървесните трески се произвеждат в местните дъскорезници от отпадъчна дървесина, която в миналото се смяташе за битов отпадък и не се използваше ефективно. В селото бяха създадени нови работни места, а сметките за енергия бяха намалени с около 18 300 евро/год. Общината планира да инвестира спестените средства в други енергоспестяващи мерки и за други цели. Проектът спомогна за намаляване на емисиите на CO₂ със 187 t/год. и за значително подобряване на местната околна среда, по-специално качеството на въздуха.</p> <p><i>За повече информация: obec@strecno.sk</i></p>	

3. Как да подготвим устойчивите енергийни проекти за финансиране от Структурните фондове?

В тази глава можете да намерите някои общи правила, които трябва да имате предвид при подготвянето на проект за финансиране от Структурните фондове на ЕС. В Раздел 3.1 ще намерите съвети как да определите най-подходящата оперативна програма за вашия проект, както и допустимите бенефициенти. В Раздел 3.2 можете да научите къде да търсите условията за отпускане на безвъзмездна финансова помощ, а в Раздел 3.3 - списък на основните данни, които ви трябва при попълване на формуляра за кандидатстване.

Когато решите да реализирате устойчив енергиен проект, трябва най-напред да се опитате да отговорите на следните въпроси:

Защо?

- Защо е необходимо да осъществим този проект?
- Какви са неговите глобални и специфични цели?
- Кои европейски, национални, регионални и местни политики подкрепят неговото изпълнение?

Специфична цел: да се осигури възможност за обновяване и реконструкция на всички болници, регионална собственост, в т.ч. за постигане на икономии на енергия.

Глобални цели:

- принос за постигане на икономии на енергия;
- подобряване на услугите в областта на здравеопазването;
- принос за намаляване на оперативните разходи на болничните заведения.

За кого?

- Кой ще спечели от проекта? (целеви групи)
- Колко хора ще бъдат засегнати от този проект? (пирамидални графики/цифри)

Целева група: всички болнични заведения, собственост на регионалните власти

- гражданите, които посещават болниците;
- управителите на болниците;
- представителите на регионалната власт.

Какво / как?

- Каква е същността на проекта?
- Какви дейности ще се осъществяват и как (План за действие)?
- Какви основни етапи ще включва проектът?
- Какъв е графикът за изпълнение на дейностите?

Основни етапи на проекта:

1. Оценка на потенциала за енергоспестяване.
2. Прехвърляне на цялата собственост на едно юридическо лице.
3. Подаване на формуляр за кандидатстване.
4. Организиране на обновяването.
5. Постигане на успешни резултати и тяхното пропагандиране.

С кого?

- Ще се изпълнява ли проектът в сътрудничество с други партньори?
- Ще има ли нужда от външна експертиза, за да се постигне успех?
- Трябва ли да се създаде нова партньорска организация за изпълнение на проекта?

Партньори на проекта:

- регионалната власт в качеството ѝ на собственик;
- управителите и техническият персонал на отделните сгради;
- енергийните специалисти.

Къде?

- В кой град (регион, страна) ще се изпълнява проектът?

- Например, в регион Кошице

Планирани резултати?

- Планиране в краткосрочен план.
- Потенциално въздействие: средносрочна и дългосрочна визия.

Резултати:

- намаляване на разходите от бюджета на съответните власти след обновяването;
- намаляване на оперативните разходи (сметките за енергия);
- подобряване на имиджа на системата за здравеопазване.

Говорете за вашия проект!

... с управляващите органи, политиците, местните и регионалните представители, гражданите ... Обсъдете с тях предназначението и целите на проекта. Кажете им как той може да помогне за постигане на общите крайни цели (местни и регионални политики). Обсъдете проекта с тях, за да го подобрите и да получите тяхната подкрепа. Вашите шансове за изпълнение на успешен проект ще нараснат!

Следващите 10 неща, които трябва да направите:

1. Определете **програмите**, по които вашият **проект** ще бъде избираем за съфинансиране (вж. 3.1).
2. Уверете се, че вие сте **допустимият краен бенефициент**.
3. Прочетете всички **условия за отпускане на безвъзмездна финансова помощ** (вж. 3.2).
4. Запознайте се със **задълженията** на кандидатите и бенефициентите.
5. Осведомете се за **сроковете за представяне на проектни предложения**.
6. Прочетете **как трябва да се попълни формулярът за кандидатстване** и какви **допълнителни документи** трябва да приложите.
7. Започнете да **събирате документите**, чието набавяне може да отнеме повече време.
8. **Подгответе проекта и финансовия му бюджет**.
9. **Попълнете формуляра за кандидатстване** и опишете всички **приложени документи** (вижте 3.3).
10. **Вземете мерки да подадете формуляра в срок**.

3.1 Определяне на програмите и допустимите крайни бенефициенти

Оперативната програма (ОП) е официален документ, който представя приоритетите на страната членка. Всяка ОП обхваща различна област (например ОП "Човешки ресурси", ОП "Околна среда" и т.н.) и съдържа практическа информация, като например действия и примери на проекти, които тя подкрепя, допустими бенефициенти, размер на съфинансирането, информация за управляващите и изпълнителните органи и т.н. Ако търсите ОП, по която устойчивите енергийни проекти са избираеми за съфинансиране, трябва:

1. Да извършите задълбочено проучване на ОП, която поставя акцента върху **въпросите на околната среда и транспорта**.
2. Да изберете ОП, която е пряко свързана с **енергийните въпроси**.

ВАЖНО! Много оперативни програми подкрепят действия в областта на устойчивата енергия, макар че не са пряко свързани с въпросите на околната среда и транспорта. Понякога енергията е много добре "прикрита" в програмите и трябва да ги прочетете внимателно, за да я намерите. Така например, програми като Регионалната оперативна програма и ОП "Човешки ресурси", биха могли да подкрепят "меки действия", финансирани от ЕСФ, като например професионално обучение на техници на енергийни инсталации за използване на ВЕИ или обучение на директорите по енергийните въпроси и т.н.

Прочетете подробно **целите и приоритетите** на програмните документи. След като е определена програмата, уверете се, че вие сте **допустимият краен бенефициент** и че можете да кандидатствате за финансиране, и представете вашия проект по тази конкретна програма.

3.2 Условия за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ

Подробна информация за **условието за предоставяне на финансова помощ - задължения на бенефициентите** по време и след изпълнението на проекта, **съвети за кандидатите** преди подаване на формуляра, **насоки за попълване на формуляра за кандидатстване**, обяви за представяне на проектни предложения и друга полезна информация се публикуват в:

-
- **националните официални страници в интернет**, които дават информация за Структурните фондове (те обикновено са много полезни и ние препоръчваме да посетите първо тях);
  - официалните страници в интернет на **управляващите органи** (министерствата, които отговарят за съответните програми);
  - официалните страници в интернет на **изпълнителните органи**.

Повечето от информацията, необходима на кандидатстващите за получаване на безвъзмездна финансова помощ от Структурните фондове, е обобщена в документа "Ръководство за кандидатите" или "Ръководство за крайния бенефициент". Такова ръководство трябва да съществува за всяка оперативна програма и да е широко достъпно в Интернет.

3.3 Формуляр за кандидатстване

Формулярът за кандидатстване е различен в различните страни и за различните програми. Той може да претърпи промени по време на програмния период, така че винаги е добре да проверите кой е последният вариант. По принцип за програмния период 2000-2006 г. бе необходимо да се попълнят следните данни:

<p>Кандидат</p> <ul style="list-style-type: none"> - организация - данни за контакти, статут, брой на служителите; - юридически представител - лицето, упълномощено да подписва документи от името на фирмата; - ръководител на проекта / лице за контакти; - обичайните източници на финансиране на организацията; - опит в съответната област; - справка за участие в предишни европейски програми.
<p>Мрежа от партньори (ако има такива)</p> <ul style="list-style-type: none"> - подробни данни за контакти на партньорите; - компетенция, опит; - отговорности, роля на всеки партньор; - споделяне на безвъзмездната помощ; - методи на управление на мрежата, предвидени от координатора.
<p>Действия</p> <p>Резюме на проекта</p> <ul style="list-style-type: none"> - специфични цели; - планирани дейности, продължителност; - методически подход; - очаквани резултати; - разпространение на резултатите. <p>Общо описание на проекта</p> <ul style="list-style-type: none"> - контекст (нужди и глобални цели); - специфични цели; - връзки между проекта / ОП / политиката; - дейности (график за изпълнение); - комуникации / разпространение; - новаторски аспекти; - въздействие (целева насоченост, мултиплициращ ефект); - оценка (показатели).
<p>Бюджет</p> <ul style="list-style-type: none"> - общи допустими разходи за проекта по предварителна оценка; - размер на исканата безвъзмездна помощ; - финансиране със собствени средства; - финансово участие на партньорите; - финансов принос от трети страни; - приходи, генерирани от проекта; - принос в натура.

Указания за попълване на формуляра

По отношение на формата

- Трябва да попълните отговорите на всички въпроси.
- Използвайте само предвидения брой редове или спазвайте предписанията относно броя на знаците.
- Не добавяйте безполезна информация.

По отношение на съдържанието

- Представете информация в числа (колкото може повече).
- Свържете директно проекта с програмата и политиката.

4. Финансиране на устойчиви енергийни проекти от други финансови източници

Структурните фондове и Кохезионният фонд са едни от най-големите финансови източници в Европейския съюз, но не са единствените. Устойчиви енергийни проекти често пъти се финансират чрез национални и други безвъзмездни помощи, типични форми на финансиране като банкови кредити и гаранции, нови форми като инвестиции от публично-частни партньорства и т.н.

Ние ви препоръчваме да прочетете следните **документи**, в които са обобщени възможностите за финансиране на общините:

[- Финансиране на проекта "Интелигентна енергия" в общините](#)

Темата на Третия форум БИС бе финансирането. Презентациите и дискусиите са ценен източник на информация и опит, предоставени директно от европейските общини, институции и частни фирми). Форумът БИС е ежегодно мероприятие, организирано от Енержи-Сите (www.energie-cities.eu) и партньорите ѝ от новите страни членки, страни кандидат-членки, Западните Балкани и Украйна.

[- Нови форми за финансиране на общински устойчиви енергийни проекти](#)

10 примера от старите и новите страни членки представят 10 различни форми на финансиране, които могат да се използват в общините за финансиране на устойчиви енергийни проекти.

Сред европейските програми, които финансират устойчиви енергийни проекти, са:

[- Седма рамкова програма "Научни изследвания и технологично развитие" \(FP7\)](#)

Европейска програма за научни изследвания, технологично развитие и демонстрационни дейности.

[- Рамкова програма "Конкурентоспособност и иновации" \(CIP\)](#)

Подпрограмата "Интелигентна енергия за Европа" подкрепя инвестициите в нови и най-ефективни технологии, както и в стимулиране на търсенето и разпространението на дейности, свързани с енергийната ефективност, ВЕИ и диверсификацията на енергетиката.

[- "LIFE+" \(ЖИВОТ+\)](#)

Целта на тази програма е да допринесе за разработването, изпълнението, мониторинга и оценката на политиката и законодателството на Общността в областта на опазването на околната среда.

5. Как да използваме оперативните програми на България за финансиране на устойчиви енергийни проекти

5.1. Кохезионната политика на Европейския съюз

Преди последното си разширяване Европейският съюз прие нова стратегическа рамка за развитие, един от водещите елементи в която е регионалната структурна политика. Тази политика, наричана още политика за икономическо и социално сближаване, бе създадена в резултат от обединяването в едно цяло на регионалните, социалните и някои селскостопански политики. Обединението на тези политики бе мотивирано от нуждата от по-добра координация между трите области.

Политиката за икономическо и социално сближаване, или кохезионната политика, се смята за една от най-важните политики на ЕС. Ето защо Общността заделя за нея повече от една трета от общия си бюджет. Структурната политика цели укрепване на икономическото и социалното сближаване между всички страни членки на ЕС и кандидатстванията за членство страни. Тя е насочена основно към намаляване на различията в развитието на европейските региони. Това означава също така, че основната част от подкрепата е насочена към най-слабо развитите в структурно отношение региони, острови и селски райони на страните членки.

Още през март 2000 г., в опит да се подобрят икономическите резултати на ЕС, в Лисабон бе приета Стратегия, целяща до 2010 г. да направи Европа най-успешната и конкурентна икономика на знанието в света. Съветът от Ница през декември 2000 г. превърна целите от Лисабон за намаляване на бедността в координирана Стратегия за ЕС за социална интеграция. На Съвета в Гьотеборг през юни 2001 г. Стратегията от Лисабон бе разширена, като бе добавен акцент върху защитата на околната среда и постигане на по-устойчиво развитие.

Третият Кохезионен доклад заключи, че разширяването на ЕС до 25 страни членки, впоследствие до 27 и повече, е безпрецедентно предизвикателство за конкурентоспособността и вътрешната кохезия в ЕС. Разширяването доведе до задълбочаване на различията в икономическото развитие, изместване на глобалния проблем с неравенството на изток в географски аспект и все по-трудната ситуация по отношение на заетостта.

На 16 декември 2005 г. Европейската комисия прие предложение за финансовите перспективи за периода 2007-2013 г. на разширения ЕС, съставен от 27 държави членки. ЕК сподели виждането, че е необходимо да се засили интервенцията на ЕС в множество ключови области. Комисията взе решение да провежда амбициозна кохезионна политика, която да бъде подплатена със сериозни финансови ресурси. Финансовият ангажимент на ЕС по изпълнение на кохезионната политика е в размер на над 336,1 млрд. евро. ЕК предлага дейностите, подкрепящи кохезионната политика, да се ограничат във въздействие върху ограничен брой приоритети на Общността, които да отразяват Стратегиите от Лисабон и Гьотеборг, където интервенцията на Общността може да доведе до т. нар. лостов ефект (leverage), чрез който наличието на повече инвестиции поражда повишаване на печалбата в определени сектори и превръща добавената стойност в по-значим и определящ фактор за развитие на общото цяло. За съответните оперативни програми на държавите членки на ЕС Комисията предлага целеви списък с ограничен брой ключови теми както следва: **иновации и икономика на знанието; околна среда и предотвратяване на риска; достъпност и услуги от общ икономически интерес.** Програми, свързани със заетостта, ще се фокусират върху въвеждане на реформи, необходими за постигане на пълна заетост, подобряване на качеството и продуктивността на работното място, социална ин-

теграция и сътрудничество, което е в съответствие с препоръките на Европейската стратегия за заетост. Съгласно Стратегическите насоки на Общността за сближаване съществуват три основни приоритети:

Приоритет 1: Повишаване на привлекателността на страните членки, регионите и градовете чрез подобряване на достъпността, осигуряване на адекватно качество и ниво на услугите и запазване на потенциала на околната среда.

Приоритет 2: Насърчаване на иновациите, предприемачеството и развитие на икономика на знанието чрез повишаване на научноизследователския и иновационен капацитет, включително нововъведения, и развитие на комуникационните технологии.

Приоритет 3: Създаване на повече и по-добри работни места чрез повишаване на трудовата заетост или развитие на предприемачески дейности, подобряване на способността на заетите и предприемачите да се адаптират към пазарните условия и чрез повишаване на инвестициите в човешки капитал.

Във връзка с това кохезионната политика на ЕС поставя три приоритетни цели за развитие между и вътре в регионите на Общността:

1. Цел "Сближаване"

Общата сума по изпълнението на тази цел е 264 млрд. евро (съгласно официална информация на правителството на сайт www.eufunds.bg), или 78,54 % от общите средства, предвидени за провеждане на кохезионната политика на ЕС. Те ще бъдат осигурени от Кохезионния и Структурните фондове. Изпълнението на тази цел ще бъде финансирано от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР), Европейския социален фонд (ЕСФ) и Кохезионния фонд. Съгласно тази цел трябва да се ускори икономическото сближаване на най-слабо развитите региони чрез: подобряване на условията за растеж и заетост чрез инвестиране в човешки и физически капитал; иновации и развитие на общество, основано на знанието; насърчаване на адаптирането към икономическа и социална промяна; защита на околната среда; подобряване на административната ефективност. Тази цел играе особено значима роля в новите страни членки, включително България. Основните приоритети при изпълнението на тази цел са:

- иновации - финансиране чрез национални и регионални програми (ЕФРР, ЕСФ);
- околна среда / предотвратяване на риска - финансиране чрез национални и регионални програми (ЕФРР, ЕСФ);
- достъпност - финансиране чрез национални и регионални програми (ЕФРР, ЕСФ);
- инфраструктура - финансиране чрез национални и регионални програми (ЕФРР, ЕСФ);
- човешки ресурси - финансиране чрез национални и регионални програми (ЕФРР, ЕСФ);
- административен капацитет - финансиране чрез национални и регионални програми (ЕФРР, ЕСФ);
- транспортни мрежи - финансиране от Кохезионния фонд;
- устойчив транспорт - финансиране от Кохезионния фонд;
- околна среда - финансиране от Кохезионния фонд;
- възобновяеми енергийни източници - финансиране от Кохезионния фонд.

2. Цел "Регионална конкурентоспособност и заетост"

Общата сума по тази цел е 57,9 млрд. евро (съгласно официална информация на правителството на сайт www.eufunds.bg), или 17,22% от общата сума на бюджета за провеждането на кохезионната политика на ЕС. Средствата от ЕФРР чрез съответните програми за регионално развитие, от една страна, ще засилят регионалната конкурентоспособност посредством изпреварваща икономическа и социална промяна и подкрепа на иновациите, изграждане на общество на знанието, подкрепа на предприемачеството, защита на околната среда и предотвратяване на риска. От друга страна, средства от ЕСФ ще помогнат на работниците и на компаниите, на основата на Европейската стратегия за заетост, да се адаптират към промяната, като същевременно насърчават развитието на трудови пазари с приоритет социалната интеграция. По този начин ще се избегне възникването на неравновесия в региони, които в противен случай биха изпитали негативните ефекти от неблагоприятни социално-икономически фактори, без достатъчна помощ от публичния сектор. Основните приоритети при изпълнението на тази цел са:

- иновации - финансиране чрез регионални програми (ЕФРР) и национални програми (ЕСФ);
- околна среда / предотвратяване на риска - финансиране чрез регионални програми (ЕФРР) и национални програми (ЕСФ);
- достъпност - финансиране чрез регионални програми (ЕФРР) и национални програми (ЕСФ);
- Европейска стратегия за заетост - финансиране чрез регионални програми (ЕФРР) и национални програми (ЕСФ).

3. Цел "Европейско териториално сътрудничество"

Общата сума по тази цел е 13,2 млрд. евро (съгласно официална информация на правителството на сайт www.eufunds.bg) или 3,94 % от общата сума на бюджета за провеждането на кохезионната политика на ЕС. Тази цел, вдъхновена от опита на инициативата на Общността ИНТЕРРЕГ, е насочена към укрепване на сътрудничеството на три равнища: трансгранично сътрудничество чрез съвместни програми, сътрудничество между транснационални зони, мрежи за сътрудничество и обмен на опит в ЕС. По този начин ще се насърчи балансираното хармонично и стабилно развитие в целия европейски регион. Основните приоритети при изпълнението на тази цел са:

- иновации - финансиране чрез трансгранични и транснационални програми и мрежи (ЕФРР);
- околна среда / предотвратяване на риска - финансиране чрез трансгранични и транснационални програми и мрежи (ЕФРР);
- достъпност - финансиране чрез трансгранични и транснационални програми и мрежи (ЕФРР);
- култура и образование - финансиране чрез трансгранични и транснационални програми и мрежи (ЕФРР).

5.2. Структурните фондове като основен инструмент на регионалната политика на ЕС

В момента следните три фонда - първите два официално наричани структурни фондове, се използват за финансиране на проекти, които отговарят на споменатите по-горе цели:

1. Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)

Чрез него се предоставят инвестиции в производство, което води до създаване на нови възможности за работа, инвестиции в инфраструктура, образование, обществено здраве, развитие на местен потенциал, малки и средни предприятия, наука и научни изследвания, иновации и инвестиции в околната среда, което включва:

- модернизация и разнообразяване на икономическата структура, както на страните членки, така и на отделните региони;
- иновации и предприемачество, научноизследователски институти и промишленост, благоприятстване достъпа до информационните и комуникационните технологии, ноу-хау и насърчаване на нови бизнес инициативи;
- подобряване на състоянието на основните инфраструктури в областта на транспорта, телекомуникациите и енергийните мрежи, водоснабдителните и канализационните системи и съоръжения за опазване на околната среда;
- опазване на околната среда, подкрепа за развитието на екологична индустрия, реконструкция и обновяване на изоставени индустриални площадки, подпомагане вземането на мерки за предотвратяване риска от природни и технологични бедствия, инвестиции в инфраструктура, свързани с програма НАТУРА 2000, принос за устойчиво развитие, в полза на чисти методи в областта на транспорта и използването на ВЕИ;
- укрепване на капацитета на националните и регионалните администрации в управлението на Структурните фондове.

ЕФРР финансира проекти на регионално равнище. Стриктно се следва от съответната държава принципът на планиране и програмиране на всички дейности, които са предмет на финансиране от този фонд.

2. Европейски социален фонд (ЕСФ)

Финансирането по линия на ЕСФ подпомага предимно безработните и трайно безработните лица и реинтегрирането им на пазара на труда, по-бързата интеграция на младите хора в трудовия процес, приспособяването на работната сила към промените в промишлеността, налагане на политика на равни възможности на пазара на труда, стабилизиране и увеличаване на заетостта, подкрепа на човешките ресурси, заети в научни изследвания и развойна дейност, и по-нататъшно подобряване на образованието и придобиването на умения. ЕСФ инвестира също в развитието на човешките ресурси чрез подобряване на достъпа до пазара на труда за дълготрайно безработните и хора в неравностойно положение, мерки за засилване на социалното сближаване, укрепване на институционалния капацитет и ефективността на администрацията и обществените услуги.

ЕСФ финансира проекти на регионално равнище. Стриктно се следва от съответната държава принципът на планиране и програмиране на всички дейности, които са предмет на финансиране от този фонд.

3. Кохезионен фонд

През 1994 г. бе създаден Кохезионният фонд, който допълва помощта, предоставяна от Структурните фондове. Финансирането от КФ е насочено към страните членки с БВП на глава от населението под 90% от средния в ЕС. Инвестициите се предоставят за осъществяването на големи проекти в областта на:

- опазване на околната среда;
- трансевропейски мрежи по линия на транспортната инфраструктура;
- устойчиво развитие чрез опазване на околната среда (енергийна ефективност, ВЕИ, транспортни мрежи извън трансевропейските транспортни мрежи).

КФ финансира проекти на национално равнище. За програмния период 2007-2013 г. средствата от него трябва да бъдат неразривно свързани с процеса на планиране и програмиране в съответната държава. Независимо че КФ официално не е наричан структурен той вече притежава най-важния елемент от провеждането на общите политики на ЕС - включването в процеса на планиране и програмиране на всички дейности, които подлежат на финансиране от него.

Съществуват и други финансови инструменти, които подпомагат развитието на ЕС:

- **Европейски фонд за ориентирани и гарантиране на земеделието** - помощите са насочени към селскостопанските производители, както и към финансиране на проекти, свързани с горското стопанство и интегрирано развитие на земеделските райони: инфраструктурно обновяване на селата, алтернативни дейности - туризъм, занаяти, защита на околната среда и др. Една от основните задачи на този фонд е да подпомогне откъсването на регионите от зависимостта от селското стопанство като основен поминък (генериран БВП, заетост на населението, липса на други иновативни дейности и т.н.)

- **Европейски фонд за рибарство** - способства за структурна реформа в сектора на рибарството, осигурява средства за възстановяване на флота, модернизация на плавателни съдове, защита на рибни борси и др. Финансирането от него за България ще бъде възможно на по-късен етап, когато се установи, че е налице нормативна и материална база за това.

- **Европейска инвестиционна банка и Европейска банка за възстановяване и развитие**

ЕИБ и ЕБВР предоставят заеми или гаранции за заеми за нуждите на промишлеността, инфраструктурата, телекомуникациите, опазването на околната среда и енергетиката. Началният капитал на банките се предоставя от страните членки на ЕС, но те набират повечето от финансовите си ресурси чрез търговската лихва на международните финансови пазари. Те са важен инструмент за провеждането на общите политики на ЕС, особено в областите, които изискват наличие на голям паричен поток.

- **Инициативи на Общността**

Освен помощта, предназначена за инициативи на страните членки, съществуват и инициативи на Общността, които се променят за всеки програмен период. Тези инициативи подпомагат трансграничното и междурегионалното сътрудничество, насочени са към развитие на човешките ресурси и елиминиране на всякаква дискриминация на пазара на труда и др.

5.3. Къде се намира политиката за енергийна ефективност и използване на ВЕИ в провеждането на общата политика на устойчиво развитие съгласно Стратегическите насоки на Общността за сближаване?

Европейската политика за енергийна ефективност и получаване на енергия от ВЕИ е вплетена неразривно в цялостната кохезионна политика на ЕС. Нещо повече, в периода на глобално затопляне и видими промени в климата на Земята, ЕС поема най-отговорната роля на институционален стожер в процеса на промяна на световното обществено отношение към енергийната консумация и източниците на енергия. Във връзка с изпълнението на приоритетите на кохезионната политика на ЕС Европа определи няколко ключови места за интервенции, като взаимовръзката между тях и политиката за ЕЕ и ВЕИ е както следва:

Приоритет 1: Повишаване на привлекателността на страните членки, регионите и градовете чрез подобряване на достъпността, осигуряване на адекватно качество и ниво на услугите и запазване на потенциала на околната среда.

1. Разширяване и подобряване на транспортната инфраструктура.
2. Засилване на синергията (съвместните действия) между опазването на околната среда и растежа.

Изграждане на мрежа за дистрибуция на алтернативни горива за превозни средства

3. Интензивно използване на европейските традиционни източници на енергия.

Насърчаване, в допълнение към инвестициите в устойчива енергия и транспортна инфраструктура, на инвестиции, които допринасят за изпълнение на ангажиментите, поети по Протокола от Киото

За да намали зависимостта от традиционните източници на енергия, Европа предлага да се акцентира върху повишаването на енергийната ефективност и производството на енергия от ВЕИ. Инвестициите в тези области допринасят за сигурността на енергийните доставки и за дългосрочен растеж, тъй като действат като източник на иновации и осигуряват възможности за износ, а също така разходите са рентабилни, особено, ако цената на енергията остане висока. Инвестициите в традиционните източници на енергия са необходими също, за да се гарантира сигурността на доставките. В частност СФ трябва да въздействат концентрирано (там, където има доказателство за проблеми на пазара и същевременно не е насочено срещу либерализация на пазара), към изграждане на интернационални мрежи и маршрути, със специално внимание на трансевропейските мрежи, подобряване на електрическите мрежи и изграждане и подобряване на системите за пренос и доставка на газ, включително, където е подходящо, в островни и най-външни региони.

Областите за интервенция във връзка с изпълнението на тази мярка в Приоритет 1 са:

Приоритет 2: Насърчаване на иновациите, предприемачеството и развитието на икономика на знанието чрез повишаване на научноизследователския и иновационен капацитет, включително нововъведения и развитие на комуникационните технологии.

- подпомагане на проекти за подобряване на енергийната ефективност, например в сградите, както и създаването и прилагането на модели за развитие с ниска консумация на енергия;

- подпомагане на развитието и използването на възобновяеми и алтернативни технологии (енергия от вятър, слънце, биомаса), включително за отопление и охлаждане, което може да постави ЕС на водеща позиция и по този начин да засили неговата конкурентоспособност. Тези инвестиции също допринасят за изпълнението на целта на Лисабонската стратегия, съгласно която до 2010 г. 21% от електрическата енергия трябва да е произведена от ВЕИ;

- концентриране на инвестиции в традиционни източници на енергия за да се развият мрежи, там където има доказателство за проблеми на пазара. Тези инвестиции насърчават предимно стремежа към изравняване на регионите.

1. Повишаване на инвестициите за научноизследователска дейност и иновации с цел насърчаване на растежа.
2. Подпомагане на иновациите и насърчаване на предприемачеството.
3. Насърчаване на информационните технологии за всички.
4. Подобряване на достъпа до финансиране.

Осигуряване на пълна експлоатация на силните страни на Европа в областта на екоиновациите. Екоиновациите трябва да бъдат насърчавани заедно с подобряването на практиките на малките и средните предприятия за въвеждане от тях на системи за управление на околната среда. Чрез инвестициите в тази област сега, бизнесът на Европа ще бъде на една силна позиция в близко бъдеще, когато бизнесът извън Европа ще оцени нуждата от подобни технологии. Това е една област с ясна връзка с Рамковата програма "Конкурентоспособност и иновации".

Приоритет 3: Създаване на повече и по-добри работни места чрез повишаване на трудовата заетост или развитие на предприемачески дейности, подобряване на способността на заетите и предприемачите да се адаптират към пазарните условия чрез повишаване на инвестициите в човешки капитал.

1. Привличане и задържане на повече хора чрез заетост и модернизирана социална система със защита на заетите.
2. Подобряване на адаптивността на работещите и предприемачите и гъвкавостта им на трудовия пазар.
3. Повишаване на инвестициите в човешки капитал чрез получаване на по-добро образование и умения.
4. Административен капацитет.
5. Осигуряване на здравна помощ за работната сила.

5.4. Национална стратегическа референтна рамка

Националната стратегическа референтна рамка (НСРР) е изготвена в съответствие с чл. 27 и 28 от Регламента на Съвета на ЕС № 1083/2006 от 11 юли 2006 г., в които са залегнали общите разпоредби относно ЕФРР, ЕСФ и КФ. **Тя е дългосрочен документ, описващ ролята на Структурните фондове през периода 2007-2013 г. в подкрепа на глобалното стратегическо развитие на България, и е изцяло подчинена на европейските приоритети и потенциални интервенции за развитие.** НСРР поставя основните интегрирани цели, които са заложили с ясно разбиране, че конкретните резултати ще бъдат постигнати постепенно в процеса на изпълнение и с натрупването на финансови и нефинансови ресурси. Националната стратегическа референтна рамка описва стратегията на България в подкрепа на действия в следните тематични области за повишаване на конкурентоспособността: човешки ресурси, инфраструктура, управление и ефективна държавна администрация и услуги и териториално сближаване, техните взаимовръзки и ролята на Структурните фондове и Кохезионния фонд в рамките на тази стратегия. **Националната стратегическа референтна рамка е съобразена със Стратегическите насоки на Общността за сближаване и допринася за постигане на техните цели. Всеки стратегически приоритет ще бъде подкрепен чрез съгласувани действия в една или повече оперативни програми.** Заложените цели и приоритети в НСРР пряко кореспондират с изпълнението на целите на Лисабонската стратегия и постигането на визията на НСРР за високо качество на живот в България. Стратегическите цели на Националната стратегическа референтна рамка 2007 - 2013 г. са:

- **засилване на конкурентоспособността на икономиката с оглед постигане на висок и устойчив растеж;**

- **развитие на човешкия капитал с цел осигуряване на висока заетост, доходи и социална интеграция.**

С оглед постигането на тези цели обхващат на НСРР е концентриран в следните стратегически приоритети:

Приоритет 1: Подобряване на базисната инфраструктура.

Приоритет 2: Повишаване качеството на човешкия капитал с акцент върху заетостта.

Приоритет 3: Насърчаване на предприемачеството, благоприятната бизнес среда и доброто управление.

Приоритет 4: Подкрепа за балансирано териториално развитие.

Основните приоритети на българската енергийна политика, съгласно направения анализ в НСРР, напълно съпадат с тези на енергийната политика на ЕС за развитие на конкурентни енергийни пазари при опазване на околната среда и гарантиране сигурността на енергийни-

те доставки. Поетите ангажименти от българска страна в преговорния процес с ЕС по Глава 14 "Енергетика" доведоха до ускорено въвеждане на изискванията на европейското енергийно законодателство, извършване на необходимите реформи и изпълнение на мерки за либерализация на енергийния сектор, наравно със страните членки на ЕС. Българската страна участва активно в дебата за формиране на нова енергийна политика на ЕС и подкрепя приоритетите и целите, заложи в **Зелената книга "Европейска стратегия за сигурна, конкурентна и устойчива енергия" от 8 март 2006 г.** Дефинираните в нея шест приоритетни области (**ефективно функциониране на конкурентния общ енергиен пазар, разнообразяване на енергийните източници, солидарност между страните членки за постигане на сигурност на енергийните доставки, устойчиво развитие, иновации, обща координирана външна енергийна политика на ЕС**), съвпадат и с българската визия за развитие на енергетиката, отразена в **"Концепцията за участието на Република България в регионалните енергийни пазари и в общия енергиен пазар на ЕС"** и формираща българската позиция в рамките на отношенията с ЕС и при създаването на Енергийната общност. Един от основните акценти в Концепцията е гарантирането на сигурността на енергийните доставки чрез диверсификация на източниците и маршрутите им, както и създаването и функционирането на конкурентни регионални и общоевропейски енергийни пазари. В тази връзка усилията се насочват към развитието и изграждането на подходяща енергийна инфраструктура, която осигурява сигурността чрез диверсификацията на енергийните доставки, както и физическата възможност за функциониране на Общия енергиен пазар на ЕС и пазара на Енергийната общност.

Предвид гореизложеното, България поддържа и позицията, залягнала в последната Зелена книга на ЕК, за формирането на ясна координирана политика и визия на ЕС за гарантиране сигурността и диверсификацията на доставките, както и конкретно посочените стратегически региони и проекти за газо и нефтопроводи. Във връзка с това приоритет за България е засилването на партньорствата с основните производители/доставчици (Русия, Каспийския регион, Близкия изток и Северна Африка), основните енергийни вносители/участници на пазара и особено диалога с транзитните страни, като Украйна и Турция. България ясно дефинира необходимостта от съвместна координирана енергийна политика на страните от ЕС и страните кандидатки за членство, с цел гарантиране сигурността и по-изгодни условия за доставка, транзит и цени на енергоресурсите. Като се има предвид динамичното развитие на процесите в енергетиката и с цел отчитане на новите реалности от участието в регионалния и общия енергиен пазар на ЕС, както и очакваната актуализация на европейската енергийна политика в Зелената книга на ЕК "Европейска стратегия за сигурна, конкурентна и устойчива енергия", основните направления за актуализация на Енергийната стратегия на Република България са свързани с:

1. Развитие на българската енергетика в контекста на Енергийната общност и Общия енергиен пазар на ЕС.
2. Изпълнението на ангажименти в областта на енергетиката, поети с Договора за присъединяване към ЕС.
3. Стартиране реализацията на основните приоритетни енергийни проекти за българската страна, като АЕЦ "Белене", газопровода НАБУКО, нефтопроводите Бургас-Александруполис и АМБО и др., свързани с необходимостта от гарантиране на сигурността и диверсификацията на енергийните доставки за България, ЮИЕ и ЕС, както и за ефективно функциониране на пазара на Енергийната общност.

4. Осигуряване на изгодна цена на енергоресурсите за българската икономика, като се имат предвид тенденциите за развитие на търсенето и предлагането на енергийни ресурси в региона на ЮИЕ, Европа и в света.

5. Изпълнение на изискванията на съответните Директиви на ЕС за опазване на околната среда, предопределящи бъдещите насоки на развитието на енергетиката.

6. Съществено намаляване на енергийната интензивност във всички сектори на икономиката на страната и в бита и по-пълно използване потенциала на местните ВЕИ.

7. Оптимизиране на подходите за реализация и източниците за финансиране на стратегическите проекти, свързани със запазване на лидерската позицията на България в ЮИЕ. Разработване на модели и схеми за привличане на инвестиции, използване на гъвкави финансови механизми, финансови стимули, усвояване на Кохезионния и Структурните фондове на ЕС и др.

5.5. Каква е политиката на България съгласно НСПП за осигуряване на енергийната независимост, диверсификацията на доставките и развитието на ВЕИ?

В направения анализ на съществуващото положение в България в областта на енергийната инфраструктура се отчита, че **основен проблем пред българския енергиен пазар остава значителната зависимост от вноса на енергийни ресурси, възлизащ на около 70% (при 40% средно за ЕС), който се покрива от единствен основен доставчик - Руската федерация. Единственият значим местен енергиен ресурс са нискокалорични лигнитни въглища с високо съдържание на сяра.**

За да се ограничи зависимостта от вносни енергийни ресурси, се полагат сериозни усилия в три направления:

1. Намаляване на енергийното потребление на единица брутен вътрешен продукт на икономиката.

2. Оптимално оползотворяване на местни и възобновяеми енергийни източници.

Изграждането на необходимата инфраструктура за производство на енергия от ВЕИ, включително за присъединяване към преносната и разпределителната мрежа, е пряко свързано с изпълнението на ангажимента на България за постигане на индикативен дял от 11% от електроенергията, произведена от ВЕИ, в брутното вътрешно потребление на електроенергия до 2010 г. За постигане на индикативната цел е необходимо електропроизводството от ВЕИ да нарасне до 4,61 TWh през 2010 г., което е свързано с оползотворяване на биомасата във всичките ѝ форми, чрез изграждане на мощности за комбинирано производство на топлинна и електрическа енергия, използване на съществуващите възможности за изграждане на нови хидроенергийни мощности, както и оползотворяване на вятърната енергия в зоните с подходящ ветрови потенциал.

3. Гарантиране сигурността на енергийните доставки чрез диверсификация на източниците и маршрутите.

Извън споменатата зависимост от външни енергийни ресурси **високата енергийна интензивност на икономиката възпрепятства постигането на дългосрочно устойчиво развитие.** Най-големите проблеми са свързани със следното:

- българската икономика изразходва около 2 пъти повече енергия за производство на едно евро от БВП в сравнение с ЕС, отчитайки паритета на покупателната способност;

- най-голям дял в крайната енергийна интензивност има индустрията, на която се падат 39% от крайното енергийно потребление и около 26% от БВП;

- над 40% от електроенергията, доставена от индустрията, се консумира от малките и средните предприятия, които са сравнително енергоемки. В допълнение, амортизираните физическа среда и сграден фонд също не покриват основни изисквания по отношение на енергийната ефективност;

- към момента електроенергията, произведена от ВЕИ, включва основно ВЕЦ, както и относително малък дял, произведен от вятърни генератори. За периода 2005-2015 г. (без значителни допълнителни усилия) се предвижда делът на ВЕЦ от цялата произведена електроенергия да възлиза средно на 5,5%. През 2005 г. вятърните генератори са произвели 4,6 GWh енергия, което се равнява на по-малко от 1% от енергията от ВЕИ в страната. Около 116 GWh (10 ктне) електроенергия е произведена от биомаса и поспециално от черна луга в заводите за целулоза и хартия;

- България изостава значително в развитието на газоразпределителните мрежи и в битовата газификация не само спрямо страни от ЕС, но и спрямо страни от региона на ЮИЕ. В страната са газифицирани под 1% от домакинствата, докато за ЕС този процент е над 50%. Към момента реално разпределение (доставка) на природен газ се извършва на територията на около 35-40 общини, което е около 15% от общините в България, докато за ЕС този процент е над 80%. В България за 49% от общините са издадени лицензи за газоразпределение, но в голяма част от тях газификацията е стартирала съвсем скоро. **За преодоляване на това изоставане е необходимо да бъде осигурено съфинансиране от публични фондове за изграждането на разклонения от националната газоразпределителна мрежа до регионите с неразвито газоснабдяване.**

- необходимо е изграждане на инфраструктура за изпълнение на изискванията за намаляване на емисиите на определени замърсители в атмосферата от големите горивни инсталации (Директива 2001/80/ЕС). Енергетиката е най-големият източник на серен диоксид и един от основните източници на азотни оксиди, като спазването на екологичните изисквания е приоритетно за развитието на сектора.

5.6. Какво представляват оперативните програми на Република България?

Финансовият ангажимент на ЕС към България, включително националното съфинансиране, за периода 2007 - 2013 г. е над 7,8 млрд. евро. Един от основните въпроси, свързан с управлението на тези средства, е правилното им планиране, програмиране, финансово управление и разходване. НСРР дава областите на интервенции чрез европейско финансиране, които биха спомогнали най-бързо България да достигне развитите европейски държави. Оперативните програми представляват дългосрочни документи, които описват подробно приоритетите, целите и операциите за устойчиво развитие във всяка една от тези стратегически области за периода 2007-2013 г. Оперативните програми на Република България са седем: "Развитие на конкурентоспособността на българската икономика", "Развитие на човешките ресурси", "Административен капацитет",

"Техническа помощ", "Регионално развитие", "Транспорт" и "Околна среда". Освен това съществуват и други съвместни със съседни държави оперативни програми, които са изработени във връзка с изпълнение на цел "Европейско териториално сътрудничество" от Стратегическите насоки на Общността за сближаване. Като цяло всяка една от ОП се финансира от точно определен фонд, като се допуска и "кръстосано финансиране" (от друг фонд). За ОП "Околна среда" и ОП "Транспорт" има фиксирано финансиране на отделните приоритетни оси от точно определен фонд - КФ или ЕФРР, а няма да има фиксирано финансиране основно от единия или другия фонд.

Защо политиката за енергийна ефективност, използване на ВЕИ и намаляване на вредните емисии в атмосферата е вплетена толкова здраво във всичките ОП на Република България?

"Устойчивото развитие е развитие, което осигурява основни екологични, социални и икономически услуги за всички членове на една общност без същевременно да заплашва жизнеспособността на природната и социалната система и застроената среда, от които зависи предлагането на тези услуги."²

Концепцията за устойчиво развитие е в основата на икономическата политика на ЕС. Тя се основава на разбирането, че икономическото развитие не бива да бъде в ущърб на околната среда и днешните поколения трябва да осигурят на следващите поколения същите или по-добри условия на живот спрямо сегашните. Замърсената околна среда намалява инвестиционната привлекателност на регионите, тяхната конкурентоспособност, както и качеството на живот на населението. За България е характерно значително намаляване на замърсяването на околната среда след 1989 г. Това не се дължи на целенасочена политика за устойчиво развитие, а на процеса на реструктуриране на икономиката от планова към пазарна и на трансформацията на собствеността на предприятията. В резултат от закриването или модернизацията на голяма част от предприятията в тежката индустрия замърсяването на водата, почвата и въздуха намаля значително. Независимо от тези положителни тенденции изоставането от средните стойности на замърсяването в ЕС е значително. Страната се характеризира с голям брой замърсени терени, високи нива на шумово замърсяване в големите градове, висока степен на запрашване в замърсените райони, както и замърсяване на водите, обявено като чувствителна зона, съгласно Директива 91/271/ЕС. В момента най-големият проблем на индустрията е високата енергоемкост, както и високите нива на замърсяване със серен диоксид. Усилията в рамките на Структурните фондове следва да се насочат към изпълнение на изискванията на ЕС и към налагане на принципите на предотвратяване на замърсяването - оценка на въздействието върху околната среда на икономическите дейности, разрешаване на проблемите на източника на замърсяване и покриване на разходите от замърсяващата околната среда.

Всичките ОП биха могли да имат изключително важна роля за предпазването от нови замърсявания чрез провеждане на информационни кампании, които ще бъдат финансирани в рамките на програмите.

²"Устойчиви европейски градове" - доклад на експертната група по градско развитие към Европейската комисия

Приоритетите и дейностите на всичките ОП са в съответствие с препоръките на Европейската стратегия за устойчиво развитие от Гьотеборг и срещата на върха в Йоханесбург, както и с националното законодателство - Закона за опазване на околната среда, Закона за чистотата на атмосферния въздух, Закона за опазване на почвата от замърсяване, Закона за водите, които са изцяло хармонизирани с европейските норми и директиви. Специално внимание се обръща на намаляването на енергоемкостта и материалоемкостта на икономиката, на диверсификацията на енергийните ресурси и на насърчаването на сътрудничеството между фирмите, НПО сектора и научните институти за разработване на щадящи околната среда производства и продукти; комплексно подпомагане за изпълнение на изискванията на ЕС в областта на опазването на околната среда, въвеждане на системи за управление на околната среда и тяхното сертифициране и др. Тези дейности са насочени към подобряване на ефективността и конкурентоспособността на българската икономика, както и към намаляване на негативните въздействия върху природата от ускореното икономическо развитие.

Политиката на устойчиво развитие и свързаните с това политики за енергийна ефективност, производство на енергия от възобновяеми енергийни източници и общо намаляване на вредните емисии в атмосферата са неразривно вплетени във всички оперативни програми. В четири от тях, обаче, са предвидени конкретни операции за изпълнението на съответните приоритети, които ще доведат до подпомагане на общата национална политика в областта на енергийния сектор, както и до изпълнение на поетите ангажименти на България във връзка с членството ни в ЕС, Протокола от Киото и свързаните с това спогодби. Това са ОП "Развитие на конкурентоспособността на българската икономика", "Регионално развитие", "Транспорт" и "Околна среда".

5.7. ОП "Развитие на конкурентоспособността на българската икономика" (одобрена от ЕК на 27.09.2007 г.)

Оперативна програма "Развитие на конкурентоспособността на българската икономика" (ОП "Конкурентоспособност") е основният програмен документ за изпълнение на политиката за икономическо и социално сближаване и за повишаване на конкурентоспособността на българската икономика. Целта на подкрепата в рамките на ОП "Конкурентоспособност" е да развие потенциала за конкурентно и ефективно производство и бизнес, да допринесе за увеличаване на икономическия ефект и да подпомогне необходимите структурни промени с оглед постигането на устойчив напредък и приемливо сближаване в края на програмния период. За постигане на тези цели се предвижда подкрепа за развитие на производителността на малките и средните предприятия, както и за развитие на иновациите и новите технологии, и за подобряване на бизнес средата. Оперативната програма ще допринесе и за постигането на общите за ЕС хоризонтални цели, като опазване на околната среда, равни възможности и развитие на информационното общество. Оперативната програма "Развитие на конкурентоспособността на българската икономика" е основана на пет приоритетни оси за програмния период 2007-2013 г.:

Приоритетна ос 1 "Развитие на икономика, основана на знание и иновационните дейности" е фокусирана върху подпомагане

развитието на научноизследователска и развойна дейност за и от предприятията с цел укрепване на техния иновативен потенциал и изграждането на подходяща проиновативна бизнес инфраструктура, която да укрепи връзката наука - бизнес.

Приоритетна ос 2 "Повишаване на ефективността на предприятията и насърчаване на развитието на благоприятна бизнес среда" поставя акцент върху подкрепа за микро, малки и средни предприятия с потенциал за развитие, в които да се подпомага технологичното обновление и управлението на качеството, както и подобряване на консултантските и информационните услуги, предоставяни на бизнеса, подобряване на енергийната ефективност в предприятията и насърчаване на бизнес кооперирането и свързването в мрежи.

Приоритетна ос 3 "Финансови инструменти за развитие на предприятията" цели подобряване на достъпа до капитал за развитие на предприятията.

Приоритетна ос 4 "Укрепване на международните пазарни позиции на българската икономика" цели подпомагане на инвестиционната дейност, подобряване на експортния потенциал на националната икономика и подкрепа на националната инфраструктура по качеството.

Приоритетна ос 5 "Техническа помощ" ще подпомага управлението, изпълнението, мониторинга и контрола на дейностите по ОП "Конкурентоспособност", както и работата на Комитета за наблюдение, включително и чрез провеждането на проучвания и изследвания, необходими за изпълнението и оценката на ОП, както и на информационни кампании за осигуряване на прозрачност на дейностите по ОП.

Индекс за конкурентоспособност

Според най-авторитетния международен индекс за конкурентоспособност - Глобалния доклад за конкурентоспособност 2006-2007 г., разработен от Световния икономически форум, конкурентоспособността на българската икономика намалява през периода от 2004 до 2006 г. През 2004 г. България е 59-та, през 2005- 61-ва, а през 2006 - 72-ра. Тенденцията за румънската икономика е същата, но през 2006 г. Румъния е 68-ма. Всички други страни от ЕС са много по-конкурентоспособни, като страните кандидати - Турция и Хърватия, също са по- конкурентоспособни от България и Румъния. Това намаляване на конкурентоспособността налага цялостно преосмисляне на съществуващите национални политики и приоритети, координация на усилията на правителството, неправителствените организации и бизнеса и предприемане на мащабни инвестиционни и информационни кампании за обръщане на тенденцията.

Конкурентоспособността на бизнеса следва същата негативна тенденция като националната икономика - 75-ма позиция през 2004 , 78-ма през 2005 и 83-та през 2006 г. Това поставя под съмнение подготовеността на българските фирми да се справят с конкурентния натиск в ЕС. Конкурентоспособността на българския бизнес е най-ниска в сравнение с всички нови страни членки. През 2006 г. Румъния е 74-та. България регистрира влошаване и по двата подиндекса (дейности и стратегии на фирмите и качество на бизнес средата) и увеличава изоставането си в класирането. В стратегиите на фирмите се вижда липсата на опит и професионализъм при управление на компаниите, както и липсата на активна политика за обучение и квалификация на персонала. **Ключов проблем за ниската конкурентоспособност на българските предприятия е амортизираната технологична база с високи равнища на енергийна консумация.**

Брутен вътрешен продукт

Между 2000 и 2004 г. средната стойност на ръста на БВП е 4,9%, докато в ЕС-25 средната стойност е 2,12%. През 2005 г. България постига висок икономически ръст от 5,5%, докато за ЕС-25, той е 1,6%. Темпът на растеж на българската икономика изпреварва 3% ръст на годишна база, предначертан от Лисабонската стратегия, но БВП на глава от населението е само 2771 евро през 2005 г., или 32,1% от средната стойност за ЕС-25 (измерен по паритет на покупателната способност). Между 1997 и 2004 г. стойността на този показател се е удвоила.

Енергийна ефективност и възобновяеми енергийни източници

България внася повече от 70% от необходимите ѝ първични енергийни ресурси, за които се изразходват около 20% от БВП. През 2006 г. общото производство на електроенергия в страната е 45 807 GWh, от които 19 493 GWh от АЕЦ, 15 819 GWh от ТЕЦ, 2139 GWh от ТФЕЦ, 3736 GWh от ЗТЕЦ и 4620 GWh от ВЕЦ. Износът през 2006 г. възлиза на 8882 GWh.

Над 53% от добитите и внесени в страната първични енергийни ресурси се губят в процесите на трансформирането им в електрическа и топлинна енергия. Модернизирането на електропреносната мрежа и остарелите производствени мощности за електроенергия попадат в обхвата на Националната стратегия за интегрирано развитие на инфраструктурата на България до 2015 г. Тези инвестиционни проекти ще бъдат финансирани с държавни и държавно гарантирани заеми, заеми от търговски банки, собствени ресурси и безвъзмездна помощ (фонд Козлодуй) и възлизат на обща стойност от около 3 млрд. евро.

Енергоемкост на българската икономика

Българската икономика поддържа много високо равнище на енергоемкост, като консумацията на енергия за единица БВП е два пъти по-висока от средната стойност за ЕС-25. Голямата енергоемкост на икономиката се явява пречка за ускоряването на икономическия растеж.

Таблица 2: Относително енергийно потребление на икономиката, измерено като количество първични енергийни ресурси за единица БВП (тона нефтен еквивалент/1000 евро)

	2003 ЕС (25)	България	Естония	Кипър	Латвия	Литва	Малта	Полша	Румъния	Словакия	Словения	Турция	Унгария	Чехия
Енергийно потребление	0,21	1,76	1,21	0,28	0,73	1,20	0,27	0,66	1,37	0,94	0,34	0,48	0,58	0,89

Източник: Eurostat

Високата енергийна интензивност на българската икономика се дължи най-вече на високата енергийна интензивност на българската индустрия и особено на преработващата промишленост. Създавайки около 30% от БВП, индустрията продължава да бъде най-големият потребител на първични енергоносители, горива и енергия и консумира 38,2% от крайното енергийно потребление в страната през 2004 г. Най-големите енергийни консуматори в сектора (по данни на НСИ за 2002 г.) са: химическата индустрия - 28,6%, металургията - 24%, производството на изделия от неметални минерални суровини - 17,3% и хранително-вкусовата промишленост - 8,2%. В повечето отрасли на икономиката са налице остарели и енергоемки технологии и оборудване. Индустриалните сгради са стари и

не винаги пригодни за производството, което понастоящем се осъществява в тях.

На фирмено равнище проблемите са още по-сериозни. Групата на МСП (99,7% от всички предприятия) има значителен дял в крайното енергийно потребление. Обновяването на остарелите и енергоемки технологии и оборудване в сравнително кратък период не е по силите и възможностите на значителна част от МСП. Липсват достатъчно подготвени кадри в областта на разработването, финансирането и управлението на проекти за енергийна ефективност и възобновяеми енергийни технологии.

Развитието на МСП трябва да включва мерки и стимули за по-ефективно използване на енергията, насърчаване на енергоспестяването и увеличаване относителния дял на използваните възобновяеми енергийни технологии от МСП. Изпълнението на тези мерки е от ключово значение за намаляване себестойността на продукцията и за повишаване на нейната конкурентоспособност.

По-ефективното използване на енергията, предлагането на стимули, насърчаващи пестенето на енергия, и въвеждането на енергоспестяващи технологии са сред най-сериозните предизвикателства.

ВЕИ

В периода 1997-2005 г. дялът на ВЕИ в брутното потребление на горива и енергия е нараснал от 2,2 % на 5,6 %, като използваните източници са биомаса (дърва за отопление), водна и вятърна енергия. Отчетеното нарастване на ВЕИ се дължи на увеличаване на потреблението на биомаса с 200 % и на хидроенергия с 71 % за периода 1997-2005 г.

- В съответствие с Директива 2003/30/ЕС за насърчаване използването на биогорива и Директива 2001/77/ЕС за насърчаване производството на електроенергия от ВЕИ в Анекса към Договора за присъединяване на България към ЕС е включена индикативна цел - през 2010 г. дялът на електрическата енергия, произведена от ВЕИ, да е 10% от брутното вътрешно потребление на електроенергия в страната.

Използването на ВЕИ все още е ограничено, но се увеличава поради преференциалните условия, създадени от Закона за възобновяемите и алтернативните енергийни източници и биогоривата. Законът поставя по-висока цел - 12%, и предлага допълнителни стимули за постигането ѝ:

- преференциални цени за произведената от ВЕИ електрическа енергия, с изключение на енергията от ВЕЦ с инсталирана мощност над 10 MW - чл. 9 и 16;

- задължително изкупуване на електрическата енергия, произведена от ВЕИ. Това се отнася за всички производители на електроенергия от ВЕИ, с изключение на ВЕЦ с инсталирана мощност над 10 MW - чл. 16;

- дългосрочни договори за изкупуване на енергията от ВЕИ. Например, ако една централа, използваща ВЕИ, е построена и започне производство до 31 декември 2010 г., произведената от нея енергия се изкупува за срок от 12 години, т.е. до 2022 г. - чл. 9;

- задължително и приоритетно присъединяване на всеки производител на електрическа енергия от ВЕИ и АЕИ от преносното и/или разпределителните предприятия - чл. 9;

- неналагането на акцизи върху биогоривата съгласно Закона за акцизите и данъчните складове.

Правната рамка насърчава производството на енергия от ВЕИ, а не предлага специални стимули за средните и големите предприятия, които използват възобновяеми или алтернативни енергийни източници или когенерация за задоволяване на собствените си енергийни потребности. Освен че дава по-голяма независимост от националната електропреносна система, използването на тези енергийни източници от предприятията може да има много важни странични ефекти, като въздействие върху околната среда и/или въздействие върху местните общности (здраве на гражданите, развитие на туризма и др.). Ето защо използването на възобновяеми и алтернативни енергийни източници от предприятията също може да бъде насърчавано като модел за тяхната модернизация, повишаване на ефективността им и подобряване на въздействието върху околната среда.

Националната политика за енергийна ефективност, производство на енергия от ВЕИ и намаляване на отделните вредни емисии е вплетена в цялата ОП "Конкурентоспособност". Приоритетна ос 2 обаче директно кореспондира с тази политика.

Приоритетна ос 2 "Повишаване ефективността на предприятията и развитие на благоприятна бизнес среда"

Средствата по тази приоритетна ос са **593 837 780 евро** от общите за цялата ОП "Конкурентоспособност" **1 162 215 551 евро** общо от ЕС и национално съфинансиране.

Приоритетната ос допринася за постигането на основната цел на интервенциите на оперативната програма, а именно - реструктуриране на българската икономика и установяване на устойчив модел на икономически растеж. Постигането на тази цел се основава на подкрепа за развитието на конкурентоспособни предприятия, както и на подобряване на бизнес средата, чрез предоставяне на предприятията на лесно достъпни, висококачествени информационни и консултантски услуги. Понастоящем българските МСП изостават значително в много области. Липсата на инвестиции в съвременни технологии, международно признати стандарти и управление на качеството, високата енергоемкост на производствения процес, ниската производителност на труда, както и незадоволителното равнище на управленски способности, се считат за най-съществените пречки за развитието на българските МСП. Ниските нива на подмяна на оборудването и машините имат особено негативен ефект за икономическия растеж на МСП. Ако българските малки и средни предприятия продължават да разчитат на временните предимства на ниските разходи за работна ръка и не започнат възможно най-бързо да модернизират технологиите си, скоро няма да са в състояние да устояват на конкурентния натиск от региона и Европа. Ниските нива на стандартизация (ISO, системи за управление на качеството, добри производствени практики, добри лабораторни практики и т.н.) сред българските МСП, също влияят отрицателно върху тяхната конкурентоспособност. Членството в ЕС поставя нови предизвикателства пред МСП, тъй като те трябва да покриват нови изисквания на законодателството в различни сфери на стопанската дейност. Българските МСП все още не са активен "игроч" на европейските и международните пазари. Участието им в международната конкуренция остава все още доста ограничено. По-малко от една четвърт от българските предприятия са експортно ориентирани, като експортният им профил се определя предимно от продукция с ниска добавена стойност. Това се дължи до голяма степен на гореспоменатите фактори, както и на липсата на добре разработени пазарни стратегии и подходи.

За да се наложат на пазара и да се превърнат в конкурентоспособен участник в Общия пазар (вкл. да покрият високите изисквания

за качество) МСП трябва да разполагат със средства и решения, необходими за постигане на конкурентоспособност и растеж на европейския пазар. Трябва да се поощряват инвестициите и да се подобряват управленските умения. Трябва да се подпомага внедряването на системи за управление на околната среда/качеството и сертифицирането на продукцията, като това би гарантирало успешното навлизане на българските продукти и услуги на европейския и други пазари. Участието на МСП в новата икономика ще изисква използването на нови и конкурентни бизнес модели, като дистанционна работа и свързване в мрежи и/или кълъстери.

От изключителна важност е да се насърчават екологично чисти, ниско емисионни, енергоспестяващи производствени технологии и ВЕИ с цел значително да се намалят енергийната интензивност и негативните екологични въздействия, като това допринася за устойчиво развитие на икономиката. Като резултат от този технологичен поврат, освен че ще се постигне чисто екологичен полезен ефект, също така ще бъдат значително подобрени ефективността и производителността на използваните от предприятията технологии. Първостепенно значение е да се подобри средата, в която работят предприятията, както и тяхната управленска култура. Подкрепата за създаване и функциониране на подпомагаща бизнеса организация, която да предоставя такива услуги, ще допринесе значително за подобряването на пазарното представяне на предприятията, включително на стартиращите, както и за разширяване на управленските знания и умения на предприемачите. С цел стимулиране на регионалното развитие и иновациите и подобряване на бизнес средата и конкурентоспособността на предприятията ще се използва кълъстерен подход. Кълъстерите са в състояние да постигнат общ напредък в предприемачеството и са двигател за развитието на активите, новите технологии, бизнес инфраструктурата, привличането на инвестиции и специализирани услуги, което отделни предприятия не са в състояние да направят.

Цели

Специфичните цели Приоритетната ос 2 са:

1. Модернизация на технологиите и управлението в предприятията.
2. Предоставяне на лесно достъпни и качествени консултантски и информационни услуги на бизнеса.
3. Намаляване на енергийната интензивност и диверсификация на енергийните източници, използвани от предприятията.
4. Увеличаване на ефективността на производството и пазарното представяне на предприятията, като се използват предимствата на кълъстерите и бизнес мрежите.

Области на въздействие

За целите на оперативната програма и с оглед постигане на целите, произтичащи от идентифицираните нужди, са формулирани ключови области на въздействие на **Приоритетна ос 2**. Подкрепата, предвидена по тези области, въвежда интегриран подход при програмирането на схемите и предполага възможни комбинации между различните тематични дейности, предвидени по приоритетната ос. Подкрепата по тази приоритетна ос няма да бъде концентрирана само върху МСП. Въпреки че големите предприятия разполагат с достатъчно възможности за финансиране на инвестиционните си проекти, те са също така голям генератор на заетост и растеж. Ето защо, ще бъде допустимо по тази ОП големите предприятия да получават подкрепа за някои дейности, като закупуване и въвеждане на нови техноло-

гии, въвеждане на международно признати стандарти и системи за качество и мерки за енергийна ефективност. С цел да се осигурят равни възможности, честна конкуренция и съответствие с приложимите режими на държавна помощ, ще се разработват отделни схеми за безвъзмездна помощ за големите предприятия.

Тематичните области на въздействие са:

2.1. Подобряване на технологиите и управлението в предприятията

Индикативните дейности по тази област ще се съсредоточат върху:

2.1.1. Технологично обновление в предприятията

Най-голяма операция по тази тематична група ще бъде предоставянето на подкрепа за инвестиции в съвременни материални и нематериални активи, насочени към подобряване и разширяване на бизнес дейностите им, подобряване на управлението, въвеждането на нови продукти, услуги и процеси в компаниите, навлизане на нови и разширяване на съществуващите пазари и др. Подкрепата за оползотворяването на инвестиции, целящи модернизирването на дейността на предприятията - технологично обновление, разширяване на бизнес дейността, подобряване на управлението, въвеждането на нови продукти, услуги и процеси, навлизането на нови пазари и т.н. е ключов фактор за ускоряване на процеса на адаптиране на предприятията към Общия пазар, като пълноценни конкурентоспособни членове.

Бенефициенти: МСП и големи предприятия от производствения сектор и сектора на услугите.

2.1.2. Покриване на международно признати стандарти

Друг вид дейност ще бъде подкрепата за проекти на предприятия, целящи постигане на съответствие с международно признати стандарти - въвеждане на системи за управление на околната среда (EMAS) и качеството, управленски системи, основани на информационни технологии, добри управленски практики и др. За подобряване на управленските умения и техники на предприятията ще бъде предоставяна подкрепа за получаване на висококачествени външни услуги, предоставяни от професионални фирми. Това се отнася най-вече за услуги, които допринасят за модернизацията на управлението на предприятията и тяхното приспособяване към Общия европейски пазар. С цел да се подобрят международните позиции на българската продукция на външни пазари, специализирана подкрепа ще се предоставя за планиране, въвеждане и подобряване на системите за управление на качеството. Индикативните дейности са свързани с подкрепа, която ще бъде съсредоточена, но не и ограничена до въвеждане на системи за управление (включително и ИТ базирани), постигане на съответствие на продукти, услуги, сурови материали, машини и устройства, включително контролно-измервателни устройства и персонал, с международно признати стандарти и изисквания за получаване на сертификат/знак за съответствие (включително декларация за съответствие на производителя). Индикативни разходи са: консултации и обучение, свързано с въвеждането на системите за управление на качеството, закупуване на оборудване и подобряване на производствената инфраструктура, директно свързани с въвежданите системи и стандарти (структурни подобрения, климатични инсталации, системи за чист въздух, реинженеринг на съществуващо оборудване, измервателни уреди и др.).

Бенефициенти: МСП и големи предприятия от производствения сектор и сектора на услугите.

2.2. Създаване на инфраструктура в подкрепа на бизнеса

Индикативните дейности по тази област ще бъдат съсредоточени върху:

2.2.1. Създаване на мрежа от организации, предоставящи консултантски и информационни услуги за предприятията

По тази операция ще се създаде мрежа от организации в подкрепа на бизнеса и ще се финансира нейната дейност. Мрежата от подобни организации ще включва институции, които подпомагат предприемачеството и предоставят широк набор от информационни и консултантски услуги за стартиращи и съществуващи МСП. Членовете на мрежата ще предлагат основни бизнес консултации за стартиране и ръководене на бизнес, включително бизнес планиране, маркетинг, финансово управление, правни съвети и др. Едновременно с това ще се предоставят и специализирани информационни и консултантски услуги, свързани със специфични стандарти и изисквания към отделните сектори, включително опазване на околната среда, свързване с подходящи партньори за износ и др. Организацията от мрежата в подкрепа на бизнеса ще служат и като информационни и промоционални бюра за ОП "Конкурентоспособност" и ще подпомагат предприятията в подготовката на проектни предложения. Организацията в подкрепа на бизнеса ще бъдат включвани в мрежата, след като преминат конкурсна процедура и покрият определени изисквания, които ще гарантират качеството на предлаганите услуги. Въпреки че броят на членовете на мрежата ще е ограничен, целта е тя да осигурява достъпност и едновременно с това качество на предлаганите услуги. За тази цел ще се финансират разработването и въвеждането на нови пакети от услуги за предприятията - както общи, така и специализирани - развитие и поддръжка на стандартите за услугите и към членовете на мрежата, както и необходимите инвестиции за функционирането на мрежата, включително разработката и поддръжката на тематични бази данни и др. Оперативните разходи на организацията, включени в мрежата, ще се покриват срещу действително предоставени услуги на предприятия.

Бенефициенти: Институционален бенефициент по тази дейност е ИАНМСП, а крайни бенефициенти са НПО, предоставящи информационно-консултантски услуги на МСП.

2.2.2. Създаване на регионални бизнес инкубатори

За да се осигури свързаност и интегрираност на подкрепата за стартиращи фирми, ще се създават регионални бизнес инкубатори под формата на "инфраструктурно продължение" на мрежата. Те ще са насочени към подкрепа на стартиращи фирми и за предоставяне на комплексна подкрепа за предприятията от региона. Проектите ще покриват разходи за изграждането им (обновяването), както и необходимите инвестиции за функционирането на мрежата от инкубатори.

Бенефициенти: Публични организации, НПО и търговски дружества, участващи в мрежата от консултантски организации, и управителни тела на бизнес инкубатори.

2.3. Въвеждане на енергоспестяващи технологии и използване на възобновяеми енергийни източници

2.3.1. Въвеждане на енергоспестяващи технологии в предприятията

Въвеждането на енергоспестяващи технологии в предприятията ще

доведе до по-висока икономическа ефективност чрез намаление на цените и повишаване на конкурентоспособността им. Използването на високо ефективни когенерации и други технологии в производствения процес на предприятията ще окаже значително въздействие върху намалението на производствените разходи. Изпълнението на енергийни взаимосвързани проекти ще доведе до значителни икономически ползи за всички партньори и ще повиши сигурността на доставките. Развитието на международен обмен спомага за увеличаване на пазарните предимства и конкурентност за всички включени страни. Дейности, целящи въвеждането на енергоспестяващи технологии, както и за оползотворяване на ВЕИ от предприятията, също ще бъдат подкрепяни. Интервенциите ще се съсредоточат върху:

Индикативни дейности - енергийни оценки и обследвания, предпроектни проучвания, техническа спецификация, тръжни документи, доставка, инсталация и въвеждане на подходящи енергоспестяващи технологии и оборудване, за да се постигне по-висока експлоатация на енергийния потенциал, изграждане на енергийно-ефективни производствени линии, намаляване на загубите чрез обновяване/ремонт на оборудването; подобряване на енергийното управление, подобряване на топлинните и енергийните елементи на помещенията, производствените и спомагателните процеси, както и друго оборудване, свързано с производството; използване на енергийно-ефективни материали и продукти, намаляване на отрицателните ефекти върху околната среда и спестяване на енергия и т.н. Като допълняемост между приоритетите, трябва да се спомене, че внедряването на иновативни технологии, целящи намаляване на енергийната интензивност, са допустими за финансиране по Приоритетна ос 1.

Бенефициенти: МСП и големи предприятия от производствения сектор и сектора на услугите.

2.3.2. Въвеждане на възобновяеми енергийни източници

Друго поле на дейност е въвеждането на ВЕИ, посрещачи енергийните нужди на предприятията. Помощта ще се съсредоточи в производството на енергия от вятър, слънце и когенерация от индустриални съоръжения - предпроектни проучвания, изготвяне на технически планове, спецификации, тръжни документи; ограничено строителство, обновление и преоборудване за производството и използването на енергия от ВЕИ, включително когенерации, въвеждане на производствени технологии с ниска енергийна ефективност и положително въздействие върху околната среда, като ще се финансират изграждането на съоръженията и закупуването на необходимото оборудване.

Бенефициенти: МСП и големи предприятия от производствения сектор и сектора на услугите.

2.4. Насърчаване на бизнес кооперирането и кълъстерите

Съвременната икономика отдавна е признала предимствата на бизнес кооперирането и свързването в кълъстери като средство за подобряване на производството и представянето на пазара на предприятията чрез ефекта на обединяването, икономия от мащаб и подобрен достъп до иновации. Концепцията за кълъстерите покрива широк спектър от бизнес структури - национални, регионални, трансгранични кълъстери, кълъстери по компетентност, индустриални или производствени отношения, и иновационни системи. Те са предназначени за постигане на различни цели - повишаване конкурентоспособността на предприятията, подкрепа на съвместни раз-

работки, подобряване функционирането на различни отрасли и въвеждане на системи за опазване на околната среда. Кълъстерите имат положителен ефект върху конкурентоспособността и иновативността, изграждане и подобряване на уменията, осигуряването и получаването на информация, дълготраен и динамичен растеж на бизнеса. Кълъстерите се развиват по отношение на основния фактор, който определя конкурентоспособността: от обикновен кълъстер, възникнал вследствие на съвпадение на определени условия, към кълъстер, основан на инвестициите и икономия от мащаб, и в най-висшата си фаза - кълъстер, основан на иновациите и накрая превръщаш се в малка иновационна система. Подкрепа по ОП ще се предоставя на нововъзникващи или вече съществуващи кълъстери, които в България са най-вече от първите два вида. Кълъстерите ще се подкрепят за подобряване на икономическото им представяне, за стимулиране на иновационните им дейности и, ако има такива случаи, за превръщането им в иновативни кълъстери.

Поради комплексния характер на кълъстерите операцията ще подкрепя различни по вид и същност дейности - едновременно ще се финансират общи за кълъстера като цяло дейности (управление на кълъстера и общи инвестиционни потребности), така и подкрепа за индивидуалните членове на кълъстера (включително консултации, инвестиции и обучение).

Бенефициенти: обществени организации, образователни институции и изследователски организации, неправителствени организации и други образувания, включени в мрежа на кълъстер(и).

Каква е взаимовръзката на ОП "Конкурентоспособност" и ключовите за устойчивото развитие Национална програма за енергоспестяване за периода 2004-2014 г., Национална стратегия по околна среда 2005-2014 г. и Отраслова краткосрочна програма за енергийна ефективност за периода 2005-2007 г.?

ОП обхваща 70% от крайното енергопотребление на страната и се очаква да доведе до намаляване на енергоемкостта на БВП с 30%. Поради тази причина се смята, че тази ОП може да въздейства в най-голяма степен върху енергийната ефективност на България. Приоритетна цел на програмата е повишаването на конкурентоспособността на българските предприятия чрез прилагане на мерки за насърчаване на енергоспестяването и въвеждането на енерго-ефективни технологии. Така ще се подпомогне изпълнението на посочените стратегически приоритети, като едновременно с това ще се намали енергийната наситеност на икономиката и ще се повиши нейната конкурентоспособност. ОП "Развитие на конкурентоспособността на българската икономика" предвижда осъществяването на дейност "Подкрепа за въвеждане на енергоспестяващи технологии и използване на възобновяеми енергийни източници" по Приоритетна ос 2 "Повишаване ефективността на предприятията и насърчаване развитието на бизнес средата", която да подпомогне осъществяването на заложените в националната програма цели.

Националната стратегия по околна среда обхваща периода 2005-2014 г. Тя се стреми да балансира непосредствените изисквания, свързани с процеса на присъединяването, с по-обща стратегически екологични цели и стремежи на страната. Нейната цел е да предтстави действията, които трябва да се извършат през следващите години, за да се опази околната среда и да се осигури устойчиво използване на ресурсите. Общата дългосрочна стратегическа цел е подобряване на качеството на живот на населението в страната

чрез осигуряване на здравословна и благоприятна среда и запазване на богатото природно наследство на основата на устойчиво управление на околната среда. Дейността "Проекти на МСП за технологично развитие" от приоритетна ос 2 "Повишаване ефективността на предприятията и насърчаване развитието на бизнес средата" предвижда подкрепа за въвеждане на енергоспестяващи технологии, за използване на ВЕИ и за въвеждане на нови технологии, опазващи околната среда с цел покриване на екологичните стандарти за предприятия, свързани с поетите международни ангажменти от страна на България. Тази дейност е пряко свързана с постигането на следните стратегическите цели на Националната стратегия по околна среда:

- интегриране на екологичната политика в политиките за развитие на икономическите сектори и регионите;
- осигуряване на ефективно управление на околната среда;
- изпълнение на ангажиментите на България за разрешаване на глобалните екологични проблеми.

5.8. ОП "Регионално развитие" (одобрена от ЕК на 05.11.2007 г.)

ОП "Регионално развитие" представлява единна оперативна програма за всичките шест района за планиране в България, които са избираеми за финансиране по цел "Сближаване" на политиката за сближаване на ЕС. Всички действия, предвидени в рамките на ОПРР, ще включват приоритетите на Общността, които подкрепят устойчивото развитие чрез укрепване на растежа, конкурентоспособността и заетостта, социалното приобщаване, както и опазването и качеството на околната среда. Докато другите оперативни програми третират целите и приоритетите за развитие, като поставят акцент върху националната политика и само частично отразяват регионалните характеристики на България, ролята на ОП "Регионално развитие" е да предложи набор от интегрирани мерки, които да допринесат за постигане на дългосрочните цели за развитие на страната, като същевременно включват и териториалните фактори на растежа.

Следвайки ориентира, даден от Стратегическите насоки на Общността за сближаване, цялостната логика на интервенция на ОП "Регионално развитие" цели да стимулира потенциала за развитие, така че да се постигнат и задържат високи темпове на растеж, включително чрез покриване на дефицитите в основните инфраструктурни мрежи и укрепване на капацитета на местно и регионално равнище. **Ключови елементи от анализа на тази ОП, свързани с политиката за енергийна ефективност в контекста на устойчивото развитие, са влошените показатели на сградния фонд, особено на многофамилни сгради и панелни блокове в жилищните квартали, както и липсата на равен достъп до енергийните ресурси.**

Анализ на социалната инфраструктура и общото благоустройство на агломерационните ареали

Социалната, културната, образователната и здравната инфраструктура на България, включително публична и частна, са в незадоволително състояние особено по отношение на енергийната консумация, на предпаганя температурен комфорт в сградите и на наличието на подходящи енергоспестяващи системи за вътрешно осветление.

Незадоволителното състояние на физическата среда и благоустройството в градовете в редица случаи е ограничител за тяхното развитие. Разрастването на градовете обикновено винаги е свързано с нуждата от допълнителни източници (на вода, енергия, и др.), експлоатацията на които уврежда околната среда и води до все по-голям екологичен натиск (замърсяване на въздуха и водите, отпадъци, замърсяване на почвата, корозия) в района на градовете и техните околности. Състоянието на мрежите на техническата инфраструктура и благоустройството не удовлетворява адекватно градските нужди и затруднява правилното функциониране на градовете. Стари, износени и недоизградени са мрежите за водоснабдяване и канализация. Амортизирани са физическата среда и сградният фонд. Благоустройството (пътни настилки, пешеходни зони, озеленяване, градски центрове и архитектура) е една от най-слабите страни на населените места в страната. Необходими са сериозни усилия в тази област, което е от първостепенно значение за българските градове. Състоянието на изградените зелени системи в градовете е незадоволително. В малките градове и селски райони физическата среда не е претърпяла големи увреждания, но благоустройствените системи са недоразвити и на практика липсват улични осветителни системи. Изпълнението на енергоспестяващо улично осветление по предварително подготвени технически проекти е все още изключение. Жилищните комплекси в градовете са недоизградени и неблагоустроени, панелните сгради не удовлетворяват нормалните изисквания за жилищен комфорт и енергийна ефективност. В някои малки градове панелните сгради (комплекси) нарушават градската структура и традиционния градски образ и създават проблем при енергийната консумация. Ето защо в бъдеще предстои продължителен процес на реструктуриране и модернизация на комплексите и на саниране на панелните сгради. Това изисква съвременно и внимателно насочване на различни политики, за да се осигури достатъчно публично пространство за обществени функции и за озеленяване, което е сигурна превенция срещу нарастващото замърсяване на природата.

Достъп до снабдяване с природен газ

Съществува ясно изразена разлика между отделните региони по отношение на достъпността до газоразпределителни системи като алтернатива за повишаване на ефективността на енергията и като фактор за общото подобряване на регионалната конкурентоспособност. Добре изградената газопреносна мрежа в България обслужва транзитното пренасяне на газ до съседни държави и е конструирана с цел да достави газ до по-големите промишлени предприятия, повечето от които вече не работят. В същото време изграждането на газоразпределителна мрежа, както и газификацията на домакинствата, което е най-голямото предимство при използването на газ (ефективни разходи за газ, енергийна ефективност и опазване на околната среда) е все още в начален стадий. В това отношение България изостава значително в сравнение с останалите държави от ЕС. Докато в Европа газоразпределителната мрежа покрива повече от 80% от общините, у нас само 35-40 общини имат изградена мрежа, което представлява 15% от общия брой на българските общини. По-малко от 1% от българските домакинства са газифицирани, докато в Европа те са над 50%. Осигуряването на достъп до перспективен и ефективен енергиен източник за промишлеността, домакинствата и обществените сгради в общините, които не са

включени в списъка на обособените територии за газоразпределение (газоразпределителни райони), е важно условие за подобряване на бизнес средата и насърчаване на икономическото развитие и конкурентоспособността. **Агломерационните ареали на средно-големите градове** имат вероятно най-добри перспективи за развитие на газопреносни мрежи, тъй като три четвърти от тях попадат в границите на обособените територии за газоразпределение и вече имат изградени разклонения на газопреносната система към своята територия. Извън определените територии за газоразпределение остават агломерационните ареали на Видин, Карлово, Кърджали, Свищов, Силистра и Смолян, въпреки че съществуват възможности за достъп до газопреносната мрежа чрез удължаване на вече изградените разклонения или чрез изграждане на нови разклонения към тяхната територия.

Общините, които отговарят на общия критерий за избираемост в **приоритет 2, операция 2.3 Достъп до устойчиви и ефективни енергийни ресурси**, а именно: общини без лиценз за газоразпределение и попадащи извън регионите, които имат изградени газоразпределителни мрежи, са включени в Анекс 11 към ОПРР.

Екологичната оценка (ЕО) на ОП "Регионално развитие 2007-2013 г." бе извършена в съответствие с изискванията на глава шеста на Закона за опазване на околната среда и Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми (обн. ДВ, бр. 57 от 2.07.2004 г., в сила от 1.07.2004 г., изм. и доп. бр. 3 от 10.01.2006 г.), с които са транспонирани изискванията на Директива 2001/42/ЕС. Основна цел на ЕО е да допринесе за интегрирането на въпросите на околната среда в подготовката на оперативна програма "Регионално развитие" и да осигури по-високо ниво на защита на околната среда и постигане на устойчиво развитие в България. ЕО е извършена като част от предварителната оценка на програмата в съответствие с европейското и българското законодателство. Официалното становище по екологичната оценка на ОП "Регионално развитие 2007-2013 г." № 4-3 /2007 бе издадено на 19.03.2007 г.

Въз основа на становището по ЕО и с оглед предотвратяване, намаляване и възможно най-пълно отстраняване на предполагаемите неблагоприятни последици от осъществяването на програмата, УО на ОП "Регионално развитие 2007-2013 г." предвижда осъществяване на мерките, показани в таблицата.

Мерки за намаляване на въздействията върху околната среда от изпълнението на ОП "Регионално развитие"

Приоритетни оси за развитие	Мерки за намаляване на потенциалните въздействия върху околната среда
ПО 1. Устойчиво и интегрирано развитие на градските райони	<ul style="list-style-type: none"> - При развитие на пътната инфраструктура да се има предвид оптимално използване на съществуващите трасета. - Въвеждане на гъвкава организация на транспорта през пиковите часове - промяна на режима на светофарните уредби, предупреждения за възможни задръствания, въздушен контрол на транспортния поток. - Преминаване към екологично чисти горива в транспорта като биодизел, биоетанол, метан и др. - Поддържане на пътната настилка (улицы и тротоари) чиста от прах. - Прилагане на "тихи" уллични покрития и изграждане на шумозащитни съоръжения. - При реализация на дейностите за водоснабдяване и канализация да се даде предимство на намаляване на водните загуби, включително и подмяна на тръбите поради тяхната амортизация, както и модернизация и реконструкция на изградени ПСОВ. - При развитието на енергийната инфраструктура да се даде предимство на използване на възобновяеми енергийни източници. - При изграждането на нови обекти да се разработват и внедряват нискоотпадни, и безотпадни технологии, ноу-хау и други водо-, енерго- и материалоспестяващи технологии. - При изготвяне на проекти за нови обекти да се даде предимство на технологии, при които се образува минимално количество отпадъци. - При изготвяне на проекти за нови обекти да се вземе предвид необходимостта от изграждане на локална ПСОВ и внедряването на локална система за управление на отпадъците. - При проектирането трябва да се вземат предвид границите на разположените в близост до обектите паметници на културата и на техните охранителни зони и да се предвидят мерки за опазване на биологичното разнообразие. - Специфично за всеки отделен случай разположение на фасадите към улиците с интензивно движение. - Изграждане на шумозащитни съоръжения. - Разработка и реализация на планове и програми за опазване на биоразнообразието, паметниците на културата и културното наследство. - При проектиране на инфраструктурата да се търси минимално отрицателно въздействие върху ландшафта. - Планиране на зелени системи в хармония с ландшафтното устройство на територията. - При строителните дейности трябва да се вземат мерки за ограничаване на вредните емисии на прах, шум, вибрации и отпадъци.

Приоритетни оси за развитие	Мерки за намаляване на потенциалните въздействия върху околната среда
ПО 2: Регионална и местна достъпност	<ul style="list-style-type: none"> - При развитие на пътната инфраструктура да се има предвид оптимално използване на съществуващите трасета. - Поддържане на пътната настилка (улици и тротоари) чиста от прах. - Изграждане на шумозащитни съоръжения. - Предприемане на действия за намаляване на емисиите в индустриалните зони чрез модернизация и изграждане на почистващи съоръжения. - Качествена промяна в състава на горивата, използвани за битово отопление. - При проектирането трябва да се вземат предвид границите на разположените в близост до обектите паметници на културата и на техните охранителни зони, както и на защитени зони и местообитания и да се предвидят мерки за опазване на биологичното разнообразие. - При строителните дейности трябва да се вземат мерки за ограничаване на вредните емисии на прах, шум, вибрации и отпадъци.
ПО 3: Устойчиво развитие на туризма	<ul style="list-style-type: none"> - Проектите за развитие на туризма да се изготвят при спазване на нормите за рекреационно натоварване и съобразяване със статута на територията. - Приоритетно развитие на екотуризма и други алтернативни форми на туризъм. - При развитие на пътната инфраструктура да се има предвид оптимално използване на съществуващите трасета. - При проектирането трябва да се вземат предвид границите на паметниците на културата и на техните охранителни зони, на защитени зони и местообитания и да се предвидят мерки за опазване на биологичното разнообразие. - Своевременно планиране и прилагане на дейности за запазване на биологичното разнообразие. - При изготвяне на проекти за нови обекти да се вземе предвид необходимостта от изграждане на ЛПСОВ и внедряването на системи за управление на отпадъците. - При извършването на строителни дейности трябва да се вземат мерки за ограничаване на вредните емисии на прах, шум, вибрации и отпадъци.
ПО 4: Създаване на регионални и местни мрежи, изграждане на капацитет и сътрудничество	<ul style="list-style-type: none"> - Разработване на рационални градоустройствени решения на територията около улици и пътища. - При строителните дейности трябва да се вземат мерки да се ограничат вредните емисии на прах, шум, вибрации и отпадъци.

Точно определени са индикаторите, по които ще се оценява напредъкът на изпълнението на целите по всяка една от приоритетните оси, както и въздействието от осъществените проекти върху околната среда (описани към приоритетите на ОПРР).

Финансиране по Приоритетна ос 1:

Индикативно разпределение на средствата (в евро)	% от ОПРР/приоритетна ос	Финансиране от ЕС	Национално публично финансиране	Общо финансиране	Съфинансиране от ЕС, %
Приоритетна ос 1: Устойчиво и интегрирано градско развитие /ЕФРР/	52,40%	713 207 777	125 860 196	839 067 973	85%

Съществува предварително разпределено финансиране по Приоритетна ос 1 на ОПРР на средствата, предназначени за агломерационните ареали, както следва:

- 100 млн. евро за София - столицата на България
- 300 млн. евро за общините в най-големите градове с население над 100 000 жители - Пловдив, Варна, Русе, Бургас, Плевен и Стара Загора

- 100 млн. евро за 29-те общини, попадащи в обхвата на агломерационните ареали на София и шестте най-големи градове

- 339 млн. Евро за 50 общини, попадащи в 29-те агломерационни ареали на:

1. 24 средно големи градове с население над 30 000 жители
2. 4 града с население между 20 000 и 30 000 жители
3. Панагюрище.

Географският обхват на интервенциите по Приоритетна ос 1 е определен на равнище 86 общини (NUTS IV), които попадат в обхвата на съответните агломерационни ареали. (Приложение 3 към ОПРР).

Ключови критерии за избор на проекти:

Проектът е избираем, ако отговаря поне на един от следните критерии:

- допринася за устойчивото и интегрирано развитие в агломерационните ареали;
- подобрява качеството на живот, жизнената и работната среда;

- създава предпоставки за разполагане на фирми в региона;
- повишава привлекателността на региона;
- отчита потребностите на групите в неравносечно положение, включително ромите;
- съобразен е със съответните секторни стратегически документи на национално/ регионално/ местно равнище.

Индикаторите за постигането на специфичните цели по този приоритет са както следва:

Вид	Индикатор	Единица	Количествено изражение			Честота на измерване	Източник на информация
			Базова стойност (2005/6)	Междинна стойност (2009)	Целева стойност (2015)		
Въздействие	Намаляване на емисиите на парникови газове (CO ₂ и еквивалентни, kt)	kt	неприложимо	21	56	След завършване на програмата	ИСУН Проучване
Резултат	Икономия на енергия от обновяване на сградите	MW/h	неприложимо	44 400	119 000	След завършване на програмата	ИСУН
	Ученици, облагодетелствани от подобрена образователна инфраструктура	бр.	неприложимо	6 300	10 000	Два пъти по време на изпълнение на програмата	ИСУН
	Пациенти, облагодетелствани от подобрена здравна инфраструктура	бр.	неприложимо	200 000	600 000	Два пъти по време на изпълнение на програмата	ИСУН
	Население, облагодетелствано от обновените сгради (с изключение на образователни и здравни институции)	бр.	неприложимо	100 000	230 000	Два пъти по време на изпълнение на програмата	ИСУН
	Нови предприятия, привлечени в обновените, рехабилитирани и реновирани индустриални зони	бр.	неприложимо	неприложимо	100	След завършване на програмата	ИСУН
	Използване на обществен градски транспорт (вкл. от хора с увреждания)	%увелчение на населението	неприложимо	неприложимо	5	След завършване на програмата	ИСУН
	Проекти, подобряващи физическата среда, привлекателността на градовете, и превенция на риска	бр.	9	80	200	Ежегодно	ИСУН
Продукт	Обновени многофамилни сгради и социални жилища и обновени/ рехабилитирани индустриални зони	бр.	0	неприложимо	20	Ежегодно след 2010 г.	ИСУН
	Подобрена инфраструктура на здравеопазването	бр.	0	8	35	Ежегодно	ИСУН
	Подобрена образователна инфраструктура	бр.	0	20	45	Ежегодно	ИСУН
	Подобрена инфраструктура в сферата на културата	бр.	0	35	90	Ежегодно	ИСУН
	Подобрена инфраструктура в сферата на социалните услуги	бр.	0	30	70	Ежегодно	ИСУН
Разработени/изпълнени интегрирани планове за градско развитие	бр.	0	7	36	Ежегодно след 2010 г.	ИСУН	

Операция 1.1: Социална инфраструктура

Индикативните допустими дейности, свързани директно с местните политики на енергийна ефективност, са както следва:

- реконструкция, ремонт и оборудване на образователни институции - детски ясли и градини, основни и средни училища и университети (например учебни зали, библиотеки, лаборатории, спортни съоръжения, учебни корпуси, интернет връзки);

- реконструкция, ремонт и оборудване на лечебни и здравни заведения за спешна помощ (включително линейки), първична, специализирана извънболнична и болнична помощ в съответствие с одобрените Национална здравна стратегия и Национална здравна карта;

- реконструкция, ремонт, разширение и оборудване на лечебни рентгенологични заведения, свързани със социално значими онкологични заболявания;

- реконструкция, ремонт и оборудване на институции, предоставящи социални услуги, и на бюра по труда;

- развитие на инфраструктурата в сферата на културата чрез реконструкция, ремонт и оборудване на културни центрове, театри, читалища, библиотеки и други обекти, свързани с културния живот;

- обследвания за енергопотребление и мерки за енергийна ефективност за всички проекти, свързани с гореспоменатите публични институции (например топлоизолация, смяна на дограма, локални инсталации, връзки към системите за топлоснабдяване, газоснабдяване или използване на алтернативни и възобновяеми енергийни източници);

- подобряване достъпа на хора с увреждания до тези публични институции.

Бенефициенти: Държавни институции, общини, НПО и университети, които действат като сдружения с нестопанска цел за предоставяне на здравни, социални, образователни и културни услуги.

Операция 1.2: Жилищна политика

Разходи за изграждане на нови жилищни сгради не са допустими.

Избираемост на жилищата

1. Обновяване и промяна на предназначението на съществуващи сгради, собственост на публични власти или на сдружения с нестопанска цел с оглед предоставяне на съвременни социални жилища в съответствие с чл. 47(2)(б) от Регламент на Комисията (ЕС) № 1828/ 2006.

2. Обновяване на многофамилни жилищни сгради, при условие че съответната интервенция е предвидена в чл. 47(2)(а) от Регламент № 1828/ 2006.

Интервенциите в многофамилни жилищни сгради ще се подкрепят само след съответни промени в националната нормативна уредба, насърчаващи собствениците да създават сдружения като средство за решаване на някои от съществуващите проблеми с жилищния фонд в страната. Всякакви дейности за ремонт или реконструкция по операция 1.2 ще имат за цел подобряване на енергийната ефективност, в съответствие с Директива 2002/91/ЕС. Степента на икономия на енергия, енергийната ефективност или използването на ВЕИ са важен критерий при подбора на проекти.

Индикативните допустими дейности, свързани директно с местните политики за енергийна ефективност, са както следва:

- обновяване на общите части на многофамилни жилищни сгради както следва: ремонт на основните елементи от конструкцията на сградата (покрив, фасада, дограма по фасадата, стълбищна клетка, външни и вътрешни коридори, входни врати и площадки, асансьори), вертикални технически инсталации в сградата (водоснабдителна, канализационна, електрическа, отоплителна, телекомуникационна, пожарни кранове);

- осигуряване на съвременни социални жилища за настаняване на уязвими, малцинствени и социално слаби групи от населението и други групи в неравностойно положение, чрез обновяване и промяна на предназначението на съществуващи сгради, собственост на публични власти или на сдружения с нестопанска цел;

- обследвания за енергопотребление и мерки за енергийна ефективност за всички проекти в жилищните сгради, споменати по-горе (например топлоизолация, смяна на дограма, локални инсталации, връзки към системите за топлоснабдяване, газоснабдяване или използване на алтернативни възобновяеми енергийни източници).

Бенефициенти: Публични власти и сдружения с нестопанска цел, сдружения на собствениците на жилища в многофамилни жилищни сгради.

Операция 1.4:

Подобряване на физическата среда и превенция на риска

- Инвестиции за възстановяване, преустройство, обновяване, почистване, подобряване, развитие на обществени места, места за отдих и развлечение, зелени площи и паркове, площади, изкуствени и естествени езера, поточета.

- Озеленяване и обновяване на градини в градските територии.

- Рехабилитация и реконструкция на улични мрежи и въвеждане на енергоспестяващо улично осветление и други мерки за повишаване на сигурността и предотвратяване на престъпността, като поставяне на осветление на паркови площи, охранителни системи за наблюдение на обществени места и др.

Бенефициенти: Общини, сдружения на общини, неправителствени организации в партньорство с общини, Министерство на вътрешните работи/Национална служба "Пожарна безопасност и защита на населението" (конкретен бенефициент).

Операция 1.5:

Системи за устойчив градски транспорт

Целта при развитието на устойчив градски транспорт е подобряване на жизнените и екологичните условия в основните градски райони в страната. Фокусът е върху създаването на по-ефективен и бърз градски транспорт с по-малко потребление на енергия, изграждане на по-достъпна вторична инфраструктура на обществените транспортни мрежи и въвеждане на природосъобразни видове градски транспорт. Чрез поддържането на градска транспортна система от различни видове превозни средства ще се постигне балансирано разделение и ще се намали отрицателното въздействие върху околната среда. Целта е подобряване на обществения градски транспорт преди всичко от гледна точка на опазването на околната среда чрез въвеждане на нови единици (автобуси, трамваи, тролей, които отговарят на европейските изисквания за вредни емисии в изгорелите газове, използване на алтернативни енергийни източници).

Бенефициенти: Общини (включително в партньорство с публични компании за обществен транспорт).

Финансиране по приоритетна ос 2:

Приоритетна ос 2: Регионална и местна достъпност

Индикативно разпределение на средствата (в евро)	% от ОПРР / приоритетна ос	Финансиране от ЕС	Национално публично финансиране	Общо финансиране	Съфинансиране от ЕС (%)
Приоритетна ос 2: Регионална и местна достъпност	25%	340 270 886	60 047 803	400 318 689	85%

Индикатори и целеви стойности към този приоритет:

Вид	Индикатор	Единица	Количествено изражение			Честота на измерване	Източник на информация
			Базова стойност (2005/6)	Междина стойност (2009)	Целева стойност (2015)		
Въздействие	Намаляване на емисиите на парникови газове (CO2 и еквивалентни, kt)	kt	неприложимо	4	39	След завършване на програмата	ИСУН/Фонд РПИ/Проучвания
	Стойност на спестено време в евро/год в резултат от реконструирани пътници и товари	евро/год	неприложимо	46 000	208 000	След завършване на програмата	Проучвания
	Допълнително население, обхванато от широколенов достъп (основен показател)	%	10,6%	14%	20%	Ежегодно	ИСУН, ДАИТС
	Увеличаване на трафика на пътници и товари по рехабилитирани пътници (база 2006 г.)	%	неприложимо	10	27	След завършване на програмата	ИСУН/Фонд РПИ/Проучвания
Продукт	% на общините с издадени газоразпределителни лицензи (основен показател)	%	49%	54%	59%	След завършване на програмата	ИСУН, МИЕ
	Изградена ИКТ мрежа	км.	неприложимо	150	500	Ежегодно	ДАИТС
	Изградени газопроводи с високо налягане	км.	неприложимо	80 новопостроени	425 новопостроени	Ежегодно	ИСУН, МИЕ
	км реконструирани пътници	км.	неприложимо	500	1300	Ежегодно	фонд РПИ
Брой на проектите (път, ИКТ, газ)	бр.	неприложимо	30	70	Ежегодно	ИСУН	

Операция 2.3:

Достъп до устойчиви и ефективни енергийни системи

Бенефициенти са само общините, посочени в Приложение 11 към ОПРР, относно операция 2.3: Достъп до устойчиви и ефективни енергийни ресурси.

Приложение 11 към ОПРР

Община	Клон от/до
Силистра	Добрич - Силистра
Никопол	Левски - Никопол
Банско	Кресна - Банско
Видин	Монтана - Видин
Смолян	Асеновград - Смолян
Кърджали	Димитровград - Кърджали
Лом	Ружинци - Лом
Свищов	Разпределителен клон - Свищов
Карлово	Раковски - Карлово
Сопот	Карлово - Сопот
Разлог	Банско - Разлог
Гоце Делчев	Банско - Гоце Делчев

Забележка: Проектът за Силистра е предложен за финансиране от Международен фонд "Козлодуй", като решение не е взето.

Програмата ще даде предимство на проекти, които са насочени към преодоляване на съществуващия енергиен дефицит чрез използване на ВЕИ.

Всяка община, кандидатстваща за достъп до газоразпределителната мрежа, трябва да докаже, че не разполага с алтернативни енергийни източници.

България има потенциал за използване на ВЕИ, но този национален потенциал е много неравномерно разпределен между регионите. Това се отнася особено за общините от отдалечени области, включени индикативно в Приложение 11, които нямат достъп до газоразпределителна мрежа.

Проектите за оползотворяване на геотермална енергия и биомаса, съответно за генериране на топлинна енергия или за комбинирано производство на топлина и електричество, за избираемите общини по операцията трябва да се разглеждат като алтернативи на използването на природен газ. Възможността такива проекти да се определят като избираеми по операцията вместо изграждането на газоразпределителна мрежа към избираемите общини (които нямат издаден лиценз или не са включени в районите за газоразпространение) трябва да се основава на доказана икономическа, техническа, екологична и социална осъществимост и на сравнителна оценка на ефективността.

Индикативни дейности за подкрепа

- Изграждане на участъци от газоразпределителни тръбопроводи в съответните райони като част от националната газопрепосна мрежа към съответните области.
- Изграждане на инсталации, използващи ВЕИ, и връзки към системите за доставка на ВЕИ.
- Технически проучвания и проучвания за осъществимост, изготвяне на проекти, техническа помощ.

Операцията ще подпомага единствено инвестиции в енергоразпределението и няма да подкрепя дейности, свързани с производството на енергия. Тя ще се съсредоточи върху изграждането на участъци от газоразпределителни тръбопроводи в избираемите области и общини като част от националната газопрепосна мрежа.

Бенефициенти:

1. За достъп до газоразпределителната мрежа

Общини без издаден лиценз за газоразпределение извън списъка на териториите, определени за газоразпределение (газоразпределителни региони), на базата на стриктни критерии за избор (общини от отдалечени области, включени в Приложение 11), за които:

- не съществува достъп до националната газопрепосна мрежа;
- може да се докаже, че притежават значителен потенциал на пазара на природен газ - промишленост, публичен сектор и домакинства;
- ще се мултиплицира ефектът от газификация - спестено електричество, течни горива, въглища и дърва;
- ще се намалят емисиите на парникови газове, SO₂ и прах;
- могат да докажат, че не съществува възможност да се използва какъвто и да е вид ВЕИ.

2. За изграждане на инсталации, използващи ВЕИ, и връзки към системата за доставка на ВЕИ.

- Общини без лиценз за газоразпределение и включени в спи-

ска на териториите, определени за газоразпределение (газоразпределителни региони), на основата на доказан потенциал за използване на ВЕИ (слънчева енергия, вода, геотермален източник, биомаса).

**Приоритетна ос 4:
Създаване на регионални и местни мрежи, сътрудничество и капацитет**

Индикативно разпределение на средствата (в евро)	% от ОПРР / приоритетна ос	Финансирани от ЕС	Национално публично финансиране	Общо финансиране	Съотношение на финансирането от ЕС (%)
Приоритетна ос 4: Местно развитие и сътрудничество	5,60%	76 220 679	13 450 708	89 671 387	85%

Обхватът на операция 4.1 се определя на общинско равнище (NUTS IV) в съответствие със списъка на общините (Приложение 4 към ОПРР). Географският обхват на операция 4.2 е неограничен.

**Операция 4.1:
Дребномащабни местни инвестиции**

Операцията за дребномащабни местни инвестиции ще осигури финансиране и ще подкрепи местните заинтересувани страни, които си сътрудничат помежду си, за да разрешат проблеми от местно значение и разработват проекти, основани на взаимен интерес и партньорство. Проектите трябва да предлагат интегрирано решение на нуждите на няколко общини, както и общи подходи и проекти, чието изпълнение ще доведе до решаването на проблеми, пред които са изправени няколко общини. Схемата за дребномащабни инвестиции ще даде възможност на по-малките общини да се насочат към решаването на проблеми, подобни на тези в градските агломерации по Приоритетна ос 1. Инвестициите обаче трябва да са обусловени от ясна потребност и търсене, които не могат да бъдат задоволени чрез използването на подобен тип инфраструктура в съседните градски райони.

Индикативни дейности, свързани с политиката за енергийна ефективност и политиката за устойчиво развитие:

- обновяване/реконструкция и оборудване на публични здравни и лечебни заведения в съответствие с Националната здравна карта;
- обновяване/реконструкция и оборудване на образователна инфраструктура;
- реконструкция/възстановяване/модернизация на съществуващи индустриални и бизнес зони, включително свързаната с бизнеса техническа инфраструктура;
- енергийни обследвания и мерки за енергийна ефективност за всички проекти, свързани със споменатите по-горе публични институции (например топлоизолация, смяна на дограма, локални инсталации, връзки към системите за топлоснабдяване, газоснабдителни тръбопроводи или използване на алтернативни и възобновяеми енергийни източници и др.);
- закупуване на машини за организиране на системи за сметосъбиране и сметоизвозване;
- изграждане и укрепване на дребномащабна инфраструктура за предотвратяване на наводнения и свлачища, почистване на речните корита;
- подобряване на достъпа на хора с увреждания до публичните сгради, споменати по-горе.

Бенефициенти: Общини съгласно Приложение 4 към ОПРР.

**Операция 4.2:
Междурегионално сътрудничество**

Основната цел е да се стимулират регионалните и местните иновации и обмен на най-добри практики чрез междурегионално сътрудничество в рамките на европейската територия.

Междурегионалното сътрудничество е насочено към насърчаване на създаването на мрежи между региони и общини с цел разпространяване и обмен на информация, знания, умения и най-добри практики. Този обмен има изключително голямо значение за общините предвид децентрализацията, извършваща се в България, и предвид новите отговорности, поемани от общините като резултат от този процес. Използването на опита на другите при прилагането на принципа на партньорство ще донесе полза и на публичния, и на частния сектор. Сътрудничеството в рамките на европейската територия ще повиши информираността и знанията на гражданите за европейските политики и ценности и ще доближи Европа до гражданите.

Стратегическите насоки на Общността за сближаване дават възможност на регионите да включат в своите регионални оперативни програми по цели 1 и 2 дейности, свързани с междурегионалното сътрудничество. Заинтересуваните страни на регионално и местно равнище могат да получат значителна полза от придобитите знания и умения, които ще спомогнат за намиране на решения, подпомагащи развитието. За тази цел настоящата операция ще финансира проекти, основани на сътрудничество, с участието на български партньори и партньори от ЕС, по-скоро въз основа на натрупан опит и тематични интереси, отколкото на географски принцип.

Междурегионалното сътрудничество по тази операция позволява на региони от различни европейски страни, които не са съседни, да установят контакти и да изградят партньорства за сътрудничество. Това ще доведе до обмен на информация и създаване на мрежи, подпомагащи балансираното, хармонично и устойчиво развитие на ЕС. В рамките на тази операция регионалните и местните власти и техните социално-икономически партньори ще бъдат насърчавани да разглеждат междурегионалното сътрудничество като средство за подпомагане на развитието им чрез запознаване с опита на другите.

Финансирането по операция 4.2 към ОПРР трябва да се разграничи ясно от финансирането по Плана за развитие на селските райони. Бенефициенти по операция 4.2 са българските общини (сдружения на общини) и области в партньорство с техните европейски партньори, докато избираемите бенефициенти по ПРСР са партниращи си Местни инициативни групи (МИГ), които представляват публично-частни партньорства.

Области на сътрудничество:

- превенция на риска;
- възстановяване на градските райони;
- ИКТ-мрежи/информационно общество ;
- жилищна политика;
- възобновяеми енергийни източници;
- транспорт/модели за организация на транспорта;
- развитие на туризма, и по-специално на по-големите културни и природни атракции;

- насърчаване и разработване на модели за междубщинско сътрудничество.

Списък на примерни дейности за подкрепа

- Събиране на данни; изследвания и анализи на тенденциите в развитието.
- Обмен на ноу-хау и най-добри практики и придружаващите ги анализи, свързани с гореспоменатите области на сътрудничество.
- Разработване на портали/виртуални мрежи за обмен на най-добри практики, интернет-базираны средства и електронни бази данни за споделен обмен на най-добрите практики и тенденции в развитието.
- Анализи на най-добри практики и критерии (benchmarking analyses) при предоставянето на услуги.
- Разработване на бъдещи стратегически проекти и планове за действия.
- Обучения, семинари, конференции, учебни посещения, туинг проекти, съвместни срещи, включващи и социално-икономическите партньори (университети, НПО, бизнес сдружения, синдикати и т.н.).
- Иновационни стратегии и стратегии за превенция на риска.
- Разпространение на информация и кампании за повишаване на информираността на населението.
- Разработване на материали за дистанционно обучение и дискуссионни форуми.
- Въвеждане на иновационни подходи (пилотни проекти).
- Предоставяне на консултации и услуги, свързани с конкретен обмен.
- Разпространение на резултатите.

Бенефициенти: Общини, областни администрации, сдружения на общини, еврорегиони и НПО в партньорство с общини или областни администрации...

ПРИЛОЖЕНИЕ 9 към ОПРР: Индикативно разпределение на фондовете по операции.

Приоритетна ос по категория (финансиране в евро)	% на приоритетната ос	Финансиране от ЕС (a)	Национално финансиране (b)		Общо финансиране (c) = (a) + (b)	Съфинансиране (%) (d) = (a) / (c)	Участие на ЕИВ	Друго финансиране	Общо (евро)
Приоритетна ос 1: Устойчиво и интегрирано развитие на градските райони	52,40%	713 207 777	125 860 196	15	839 067 973	85			839 067 973,0
Операция 1.1: Социална инфраструктура	33,40%	238 189 621	42 033 462	15	280 223 083	85			280 223 083
Операция 1.2: Жилищна политика	4,77%	34 027 089	6 004 780	15	40 031 869	85			40 031 869
Операция 1.3: Организация на икономическите дейности	14,31%	102 081 266	18 014 341	15	120 095 607	85			120 095 607
Операция 1.4: Подобряване на физическата среда и превенция на риска	28,44%	202 801 448	35 788 491	15	238 589 939	85			238 589 939
Операция 1.5: Системи за устойчив градски транспорт	19,08%	136 108 354	24 019 121	15	160 127 475	85			160 127 475
Приоритетна ос 2: Регионална и местна достъпност	25,00%	340 270 886	60 047 803	15	400 318 689	85			400 318 689
Операция 2.1: Регионална и местна пътна инфраструктура	80,00%	272 216 708	48 038 243	15	320 254 951	85			320 254 951
Операция 2.2: Информационни и комуникационни мрежи	5,00%	17 013 544	3 002 390	15	20 015 934	85			20 015 934
Операция 2.3: Достъп до устойчиви и ефективни енергийни ресурси	15,00%	51 040 633	9 007 171	15	60 047 804	85			60 047 804
Приоритетна ос 3: Устойчиво развитие на туризма	13,62%	185 379 580	32 714 043	15	218 093 623	85			218 093 623
Операция 3.1. Подобряване на туристическите атракции и свързаната с тях инфраструктура	70,00%	129 765 705	22 899 830	15	152 665 535	85			152 665 535
Операция 3.2. Развитие на регионалния туристически продукт и маркетинг на дестинациите	15,00%	27 806 937	4 907 107	15	32 714 044	85			32 714 044
Операция 3.3. Национален туристически маркетинг	15,00%	27 806 937	4 907 107	15	32 714 044	85			32 714 044
Приоритетна ос 4: Местно развитие и сътрудничество	5,60%	76 220 679	13 450 708	15	89 671 387	85			89 671 387
Операция 4.1: Дребномащабни местни инвестиции	92,86%	70 776 345	12 489 943	15	83 266 288	85			83 266 288
Операция 4.2: Междурегионално сътрудничество	7,14%	5 444 334	960 765	15	6 405 099	85			6 405 099
Приоритетна ос 5: Техническа помощ	3,38%	46 004 623	8 118 464	15	54 123 087	85			54 123 087
Операция 5.1: Управление, мониторинг, оценка и контрол	44,57%	20 504 624	3 618 463	15	24 123 087	85			24 123 087
Операция 5.2: Комуникация, информация и публичност	18,48%	8 500 000	1 500 000	15	10 000 000	85			10 000 000
Операция 5.3: Изграждане на капацитет на бенефициентите по ОПРР	36,95%	17 000 000	3 000 000	15	20 000 000	85			20 000 000
ОБЩО:	100,00%	1 361 083 545	240 191 214	15	1 601 274 759	85			1 601 274 759

Забележка: В съответствие с изискванията на Регламентите за СФ за управление на ниво приоритет разпределението между операциите е само индикативно. Управляващият орган може да вземе решение за преразпределение, ако е необходимо, в зависимост от усвояването на средствата, без да е необходимо предварително одобрение от ЕК.

5.9. ОП "Околна среда" (одобрена от ЕК на 07.11.2007 г.)

Околната среда на България е един от най-ценните национални активи, който следва да бъде защитаван и опазван, с оглед на бъдещите ползи от него. Същевременно нашата страна преминава през период на големи промени и много от тях излагат този актив на потенциален риск. За да защитим и да запазим природните ресурси и за да подобрим екологичното състояние на страната, в бъдеще следва да осигурим устойчиво развитие - не само от социално-икономическа, но и от екологична гледна точка. Поради това основна стратегическа цел на политиката по околна среда за периода 2005- 2015 г. е:

Подобряване на качеството на живот на населението в страната чрез осигуряване на здравословна и благоприятна среда и запазване на богатото природно наследство на околната на устойчиво развитие на страната.

ОП "Околна среда 2007-2013 г." е един от инструментите за реализация на националната политика за развитие на страната и в частност на националната политика по околна среда. Финансирането на тази програма ще бъде от КФ и от ЕФРР - максимум 85%, национално съфинансиране - минимум 15 %, както и от други източници - Европейска банка за възстановяване и развитие, Европейска инвестиционна банка, европейски инициативи и др. Реализацията на ОП "Околна среда 2007-2013 г." е насочена към постигане на стратегическите цели на Националната стратегическа референтна рам-

ка 2007-2013 г. и оттук и на Стратегическите насоки на Общността за сближаване. **Средствата, предвидени за тази ОП, са 1 800 748 085 евро общо от ЕС и национално съфинансиране.**

Както Националната стратегия по околна среда, така и Националният план за развитие и поетите ангажименти по време на преговорния процес за членство в ЕС директно или индиректно определят развитието на екологичната инфраструктура като условие за подобряване на качеството на околната среда. Реализацията на ОП "Околна среда 2007-2013 г." е насочена към целите на политиката на ЕС по отношение на околната среда, които съгласно чл. 174 от Договора за създаване на ЕО са: **запазване, защита и подобряване на качеството на околната среда, предпазливо и рационално използване на природните ресурси и защита на човешкото здраве.** Политиката за устойчиво развитие е фундаментална в ОП "Околна среда". **Политиката на Република България в сектор околна среда е насочена към постигането на хармонично, балансирано и устойчиво развитие.**

В съответствие с екологичната политика на ЕС Националната стратегия по околна среда 2005-2014 г. е насочена към:

- решаване на глобалните екологични проблеми: изпълнение на ангажиментите по Протокола от Киото и Конвенцията на ООН по изменение на климата, прекратяване употребата на опасни химични вещества и препарати, които разрушават озоновия слой, и ограничаване и противодействие на процесите на опустиняване и деградация на почвите;

- опазване на природното наследство и поддържане на богато биологично разнообразие: опазване и възстановяване на биологичното разнообразие и спиране на загубата на биологично разнообразие до 2010 г., устойчиво използване на природните ресурси, опазване и възстановяване на природните местообитания и екосистеми, опазване на разнообразието на видовете, на генетичното биоразнообразие и обезпечаване на биологичната сигурност;

- постигане и поддържане на високо качество на околната среда в населените места в съответствие с европейските стандарти за качество на атмосферния въздух; подобряване на управлението на отпадъците, включително чрез въвеждането на системи за разделно събиране, повторна употреба и рециклиране; подобряване на чистотата в населените места, намаляване на шумовото замърсяване и развитие на устойчиви системи за градски транспорт, щадящи околната среда;

- осигуряване на добро качество и достатъчно количество вода, включително чрез рационално използване на водните ресурси от стопанските сектори и обществото;

- по-тясно интегриране на политиката в областта на околната среда в секторните и регионални политики: намаляване на замърсяването и превенция на бъдещи въздействия върху околната среда в промишления и енергийния сектор, увеличаване използването на ВЕИ и подобряване на ефективното използване на енергия, екологосъобразно управление на опасните химични вещества и препарати и контрол на риска от емисии на разтворители, екологосъобразно управление на производствени и опасни отпадъци, минимизиране на екологичните рискове от стари замърсявания, прилагане на екологосъобразни практики в селското стопанство и опазване на екологично чистите земи, развитие на устойчив туризъм и на екологично чисти транспортни системи с намалено въздействие върху околната среда;

- ефективното управление на околната среда, включително чрез подобряване на административния капацитет на институциите,

прилагащи екологичното законодателство, привличане на обществеността в процеса на вземане на решения, свързани с околната среда, и разширяване на достъпа до информация.

Какви са интервенциите в ОП "Околна среда" във връзка с политиката за енергийна ефективност, производство на енергия от ВЕИ и намаляване на отделените вредни емисии?

Националната политика за енергийна ефективност, производство на енергия от ВЕИ и намаляване на отделените вредни емисии е вплетена в цялата ОП "Околна среда". Приоритетна ос 2 обаче директно кореспондира с тази политика.

Приоритетна ос 2:

Подобряване и развитие на инфраструктурата за третиране на отпадъци.

Този приоритет ще се финансира от ЕФРР, като средствата, които са предвидени по тази ос, са **20,4%** от средствата на цялата ОПОС.

Досега предпочитаният метод за обезвреждане на отпадъците в България е депонирането или частичната им преработка. Настоящият приоритет ще се фокусира също и върху въвеждането на нови по-глобални модели за управление на битови, строителни и отпадъци от разрушаването на сгради в България, които също ще спомогнат за намаляване на общото количество депонирани отпадъци, както и за тяхното екологосъобразно оползотворяване.

Изгарянето на отпадъци не е разпространена практика в страната, а и значителна част от съществуващите инсталации за изгаряне не отговарят на изискванията на нормативната уредба и съвременните технически стандарти. **В рамките на тази приоритетна ос се предвиждат за финансиране следните индикативни типове дейности, свързани директно с националната политика за енергийна ефективност, производство на енергия от ВЕИ и намаляване на отделените вредни емисии:**

1. Доизграждане на системи от "поносими" регионални съоръжения/ инсталации за обезвреждане на битови отпадъци с достатъчен капацитет за нуждите на страната в 54-те региона за управление на отпадъците (например регионални депа и претоварни станции).

2. Изграждане на "поносими" съоръжения за предварително третиране, включително за компостиране, сортиране и сепариране на отпадъци, едновременно с въвеждането в експлоатация на новоизграждащите се регионални депа за битови отпадъци.

3. Изграждане на центрове за рециклиране на отпадъци, едновременно с въвеждането в експлоатация на новоизграждащите се регионални депа за битови отпадъци.

4. Изграждане на инсталации за оползотворяване на отделените газови емисии (метан) от депата за битови отпадъци за производство на електрическа енергия.

5. Изграждане на регионални съоръжения за рециклиране на строителни отпадъци и отпадъци от разрушаването на сгради.

6. Поетапно прекратяване на експлоатацията и последващо закриване на съществуващи депа за битови отпадъци, които не отговарят на изискванията на нормативната уредба и съвременните технически стандарти. Тяхното закриване в общините от даден регион ще бъде съобразено с въвеждането в експлоатация на съот-

ветното ново регионално съоръжение/инсталация за третиране на битови отпадъци.

7. Разработване/преглед и актуализация на регионални/общински планове за управление на отпадъците.

8. Подготовка на инвестиционни проекти за последващо финансиране в рамките на приоритет 2 от ОП "Околна среда 2007 - 2013 г."

Бенефициенти: Общински администрации, регионални асоциации/сдружения на общини.

5.10. ОП "Транспорт" (одобрена от ЕК на 07.11.2007 г.)

Главните цели на политиката на ЕС в областта на транспорта, определени в Бялата книга "Европейска транспортна политика до 2010", са:

- развитие на модерен публичен транспорт, с което ще се намалят както използването на лични МПС, така и вредните емисии на въглероден диоксид;

- насърчаване използването на щадящ околната среда публичен транспорт.

Целта на ОП "Транспорт" на Република България е **да развие инфраструктурата за железопътен, сухопътен, воден и комбиниран транспорт в съответствие с общата транспортна политика на ЕС и с изискванията за развитие на трансевропейска транспортна мрежа, за да се постигне устойчивост на българската транспортна система.** Постигането на тази цел е предпоставка за устойчиво и балансирано дългосрочно икономическо развитие. Самата ОП "Транспорт" е изцяло обвързана с опазването на околната среда и с провеждането на общата европейска транспортна политика. Средствата, които са предвидени за инвестиции по ОПТ, са 2 003 481 166 евро от ЕС и национално съфинансирани.

Какви са интервенциите в ОП "Транспорт" във връзка с общата европейска политика за опазване на околната среда?

Приоритети на ОП "Транспорт" са:

Приоритет 1.

Развитие на железопътна инфраструктура по протежение на трансевропейските и главните национални транспортни коридори.

Потенциален бенефициент: Национална компания "Железопътна инфраструктура"

Приоритет 2:

Развитие на пътна инфраструктура по протежение на трансевропейските и главните национални транспортни коридори.

Потенциален бенефициент: Фонд "Републиканска пътна инфраструктура"

Приоритет 3:

Подобряване на интермодалността за пътници и товари.

Чрез този приоритет ще бъде доразвито метрото на София, особено по отношение на доизграждането на съществуващата линия до жк Дружба и летище София и изграждане на втора линия между Централна гара - пл. Света Неделя - бул. Черни връх.

Потенциални бенефициенти: Столична община - фирма "Метрополитен" ЕАД; Национална компания "Железопътна инфраструктура"

Приоритет 4:

Подобряване на морската и вътрешноводната навигация.

Потенциални бенефициенти: Изпълнителна агенция "Проучване и поддържане на р. Дунав"; Изпълнителна агенция "Морска администрация".

Инвестициите в ОПТ се фокусират в подобряване на общата транспортна инфраструктура по протежение на европейските коридори, пресичащи България. За да се превъзмогнат трудностите и пречките пред развитието на българската транспортна система, ще се използват механизмите на публично-частното партньорство за пристанища, летища и някои магистрали. Ще се насърчава развитието на различни видове транспорт по протежение на трансевропейските коридори, така че крайните резултати да бъдат както най-ефективни, така и да превъзмогват съществуващите инфраструктурни пречки, да насърчават технологичното развитие и да премахнат бариерите пред различните начини на транспорт, разположението и пазарите. Инвестициите в транспорта се фокусират на три основни равнища - **външен транспорт** (където връзките с ЕС се определят като ключови за инвестиции), **национален** (подпомагащ икономическия растеж) и **регионален** (подпомагащ балансирания териториален подход за икономическо развитие). Предвидените инвестиции са приоритизирани, така че да бъде максимален комбинираният ефект между икономическия растеж и възможностите за заетост, които транспортната мрежа може да осигури, като се вземат предвид и наличните ресурси. Инвестициите са в: подобряване на основните връзки между агломерационните ареали, създаване на ефективни транспортни схеми, изграждане впоследствие на връзки с по-малки, но важни населени места (с икономически растеж, утвърдени културни ценности и налични природни забележителности).

България иска да намали трафика, вредното въздействие върху природата, както и рисковете за безопасност на транспорта, които неизбежно произлизат от повишаването на нуждите от транспорт. Това се решава от инвестициите, осигурени от ОПТ, чрез един икономически ефективен баланс в качество на пътищата, модернизация на главните железопътни трасета и връзките между тях за пътници и товари, включително и в мерки за безопасност, логистика и сигнализация. Инвестирането в ключови железопътни и пътни трасета ще се комбинира с изграждане на подходящи връзки между тях и подобрени условия за навигация по протежение на водните пътища, включително ефективно функциониране на Системата за управление на трафика на плавателните съдове и информационната система на река Дунав.

5.11. Общи правила при усвояването на средствата по оперативните програми

Правила на финансирането

Съществуват два основни финансови потоци при осъществяването на проекти по ОП: финансови потоци на равнище Република България - Европейски съюз и финансови потоци на национално равнище. И за двата вида финансови потоци съществува авансово, междинно и окончателно плащане. За финансирането е особено важно, че за България и Румъния за периода 2007-2009 г. важи облекченото "Правило N + 3", а след този период "Правилото N + 2", което и в момента е валидно за останалите страни членки и означава, че финансовият ангажимент на ЕС за определена година по СКФ е валиден до края на втората година, след годината, за която се отнася. В случай че парите не са усвоени към края на този период, съответната държава губи парите. За да не загуби парите, всяка държава членка трябва до края на годината съгласно правилото, действащо за нея, да осъществи:

1. Набиране и оценяване на проекти от Управляващия орган (УО). Сключване на договори с бенефициентите.
2. Провеждане на тръжни процедури и изпълнение на проектите.
3. Проверки и осъществяване на плащанията от УО и сертифициране и деклариране пред ЕК на направените разходи.

В съответствие с чл. 56 на Регламент № 1083/2006 на ЕС държавите членки следва да приемат правила за допустимост на разходите на национално равнище в съответствие с изискванията за допустимост на разходите, заложили в регламентите за отделните фондове. Българските правила за допустимост на разходите по ОП са определени в Постановление на Министерския съвет № 62 от 21 март 2007 г. За допустими се смятат разходите по седемте ОП и оперативните програми по цел "Европейско териториално сътрудничество", извършени между 1 януари 2007 г. и 31 декември 2015 г. В постановлението са посочени основните изисквания за допустимост, като се имат предвид особеностите на разходите, извършени по съответните ОП, финансирани от КФ, ЕСФ, ЕФРР и по цел "Европейско териториално сътрудничество". Съгласно текста на постановлението допустими за финансиране са разходите за:

- амортизация;
- принос в натура;
- разходи за организация и управление;
- плащания по отношение на инструментите за финансов инженеринг;
- разходи за юридически консултации и нотариални услуги;
- разходи за технически и финансови експерти, ако те са директно свързани със съфинансираните дейности и са необходими за подготовката или осъществяването им;
- разходи за счетоводство и одит, за застраховки на придобитите в резултат на проекта дълготрайни материални активи, ако те са свързани с изискванията, наложени от съответния орган.

Като изключение от ЕСФ са допустими за финансиране разходи, направени за:

- трудови и други възнаграждения, стипендии и други доходи, изплатени от трети страни в полза на участниците в дадена дейност и сертифицирани на бенефициента;

- при безвъзмездна помощ, непреки разходи, декларирани на основата на постоянна ставка, в размер на 20% от преките разходи по дейността.

Аналогично от ЕФРР могат да се финансират:

- многофамилни жилищни сгради;
- сгради, собственост на публични органи или юридически лица с нестопанска цел, използвани като жилищни сгради за домакинства с ниски доходи или за хора със специални нужди.

Не са допустими за финансиране от съответния фонд следните разходи:

От ЕСФ:

- възстановим ДДС;
- лихви по дългове;
- закупуване на обзавеждане, оборудване, превозни средства, инфраструктура, недвижими имоти и земя.

От ЕФРР:

- възстановим ДДС;
- лихви по дългове;
- закупуване на земя, чиято стойност надвишава 10% от общите допустими разходи по съответната дейност. По изключение и в надлежно обосновани случаи, УО може да разреши по-висок процент за дейности, отнасящи се до опазване на околната среда;
- закриване на ядрени централи;
- принос в натура.

От КФ:

- възстановим ДДС;
- лихви по дългове;
- закупуване на земя, чиято стойност надвишава 10% от общите допустими разходи за съответната дейност;
- жилищно строителство;
- закриване на ядрени централи.

Спецификата на разходите в зависимост от дейностите по отделните ОП налага разработването и утвърждаването на детайлни правила за приемливост на разходите за всяка от тях. **Във връзка с това УО по ОП ще изготвят конкретни правила за допустимост на разходите по всяка ОП, свързани с детайлно обяснение по отделните операции и конкретни дейности.**

В периода между депозирането на ОП и нейното одобряване от ЕК е предоставена възможност за сключване на договори от УО/МЗ с бенефициенти в размер до 50% от бюджета на съответната ОП за 2007 г. с цел ускоряване на процеса на усвояване на средствата от СФ и КФ.

Съществуват няколко равнища на управление на средствата по СКФ:

1. Дирекция "Национален фонд" в Министерството на финансите - орган, отговорен за получаване на средствата от ЕК по СКФ, който осигурява средства на УО и МЗ за извършване на плащанията към бенефициента.

2. Управляващ орган/Междинно звено (УО/МЗ) публикува покана за набиране на проектопредложения по конкретна операция на ОП. Извършва плащането към бенефициента, като тази функция може да бъде делегирана на МЗ. УО сключва договор с бенефициента. УО/МЗ координира, подпомага и провежда информационната кампания в процеса на кандидатстване, а също така наблюдава и оценява изпълнението на проектите.

3. Бенефициент - подготвя и кандидатства с проектопредложения, изпълнява проекти, като извършва плащания към подизпълнителите по проекта, получава авансови, междинни и окончателни плащания от УО/МЗ.

Видовете плащания на национално равнище по отношение на средствата по СКФ са:

- авансови плащания до 20% от стойността на проекта;
- междинни плащания, осъществени на основата на определени от УО/МЗ действително извършени допустими разходи. Няма ограничение на техния брой, стига те да са определени в договора между бенефициента и УО.
- окончателното плащане е равно на общия удостоверен разход без покритите междинни плащания и авансовото плащане.

Всички видове плащания се извършват само след представяне на валиден разходен документ. Всички тръжни процедури се извършват съгласно съществуващото национално законодателство, в т.ч. Закона за обществените поръчки, Правилника за прилагане на ЗОП, Наредбата за възлагане на малки обществени поръчки и Постановление на Министерския съвет № 55 от 12 март 2007 г. за условията и реда на определяне на изпълнител от страна на бенефициенти на договорена безвъзмездна финансова помощ от СФ на ЕС и от Програма ФАР на ЕС.

Като част от механизма за осигуряване на съфинансиране по проекти в областта на регионалното развитие, за периода 2007-2009 г. Министерството на финансите планира целева субсидия за съфинансиране за общините бенефициенти по проекти, финансирани от СКФ в размер на 15% от стойността на проекта. Освен това е създаден фонд ФЛАГ за подпомагане на общините в усвояването на средствата от СКФ чрез осигуряване на средства за подготовка на проекти и за предварително финансиране на разходите по одобрените проекти. Всяка община или друг бенефициент трябва да финансира сама изпълнението на проекта извън предоставеното авансово финансиране. След приключване на обособена част от проекта, изразходваните средства за допустими дейности ще се възстановяват междинно.

Общи критерии за оценка

Пректите ще бъдат оценявани и приоритизирани съгласно следните критерии:

- съответствие с европейското и националното законодателство;

- съответствие с НСРР;
- формулиране на ясни и постижими цели;
- принос към поне една от социално-икономическите цели на конкретната ОП;
- наличие на измерими крайни резултати от проекта;
- яснота за финансиране на проекта - наличие на собствени средства на бенефициента;
- наличие на добавена стойност за отпуснатите средства по проекта;
- спазване на принципа на допълняемост;
- наличие на икономическа стабилност на проекта;
- аспекти, свързани със защита на околната среда и осигуряване на равни възможности;
- спазване на правилата на ЕС за отпускане на държавна помощ;
- липса на дублиране с други проекти на бенефициента, финансирани от ЕС или с национални средства. Ако се открие наличие на такова дублиране, проектът няма да се финансира.
- съответствие с общински и регионални планове за развитие;
- гаранция, че развитието на проекта няма да бъде възпрепятствано от предвидими външни условия;
- уточняване на размера на очакваните разходи и периода, в който се очаква да бъдат постигнати ползи от проекта, като се посочат разходите и резултатите от проекта.

Критериите за оценка са обособени и по съответните ОП:

1. ОП "Транспорт"

- Достъп на българската национална транспортна мрежа до транспортната мрежа на ЕС.

2. ОП "Околна среда"

- Спазване на директивите на ЕС в областта на околната среда.

3. ОП "Регионално развитие"

- Подобряване на качеството на жизнената среда.
- Повишаване на привлекателността на региона за развитие на бизнес.
- Стимулиране на сътрудничеството между общините.
- Подобряване на условията за бизнес дейности в отделените райони.
- Намаляване на териториалната концентрация на туризма.
- Подобряване на енергийната ефективност.

4. ОП "Развитие на човешките ресурси"

- Създаване на нови работни места.
- Подобряване на условията на труд.
- Гъвкави форми на заетост.
- Професионално ориентиране и кариерно развитие.
- Подобряване на качеството на образованието и обучението.

- Подобряване на социалните и здравните услуги.

5. ОП "Развитие на конкурентоспособността на българската икономика"

- Технологично обновяване.
- Научноизследователска и развойна дейност.
- Подобряване на системите за управление и контрол.
- Инвестиционни проекти на чуждестранни инвеститори.

6. ОП "Административен капацитет"

- Намаляване на административните разходи.
- Намаляване на сроковете за получаване на лицензи и разрешителни.
- Формулиране на политики с участие на гражданското общество за намаляване на текучеството на служители в държавната администрация.
- Изграждане на единна система за електронен обмен на данни в държавната администрация.

Видове проекти

За периода 2007-2013 г. са одобрени принципно два типа проекти за усвояване на средствата по СКФ. Първият вид е по схемата за безвъзмездна помощ, вторият е инвестиционен тип проект. Образци на формулярите съществуват на Интернет страницата www.eufunds.bg. Поканите за набиране на предложенията се публикуват на страниците на ресорните министерства и поне в един национален ежедневник. Насоките за кандидатстване по съответната покана за набиране на проектопредложения по съответната операция от ОП също се публикуват на страниците на съответните ресорни министерства.

Схема за безвъзмездна помощ

ОП, по които ще се финансират проекти по тази схема, са "Развитие на човешките ресурси", "Развитие на конкурентоспособността на българската икономика" и "Административен капацитет".

Инвестиционни проекти

Инвестиционни проекти ще се финансират основно по ОП "Транспорт", "Околна среда" и "Регионално развитие".

Формуляр за кандидатстване

Съдържанието на формуляра за кандидатстване не е принципно по-различно от формулярите за подготвяните до момента проектопредложения по Програма ФАР. Облекчението е, че този формуляр се попълва на български език. По-строгото изискване за проектопредложението по изпълнение на инфраструктурни проекти е свързано с необходимостта от подготвени пълни технически проекти, предпроектни проучвания, анализ на разходите и ползите, както и ОВОС, ако е необходимо. Всичко това може да бъде предмет на отделно проектопредложение, но за инфраструктурни проекти то трябва да е подготвено преди момента на кандидатстване. Разходите по подготовката на пълните технически проекти, предпроектни проучвания, анализ на разходи и ползи, както и ОВОС, са допустими по ОП.

Най-общо съдържанието на формуляра за кандидатстване за безвъзмездна помощ е следното:

1. Резюме на проекта (концепция) - не повече от 4 страници:
  - обобщение на проекта - кратко описание на проектното предложение;
  - съответствие - по какъв начин проектът съответства на описаната цел и приоритети на поканата за набиране на предложения, кои са потребностите, които следва да бъдат удовлетворени;
  - методология и устойчивост - кои са основните цели на проекта, дейности и очаквани резултати, как проектът би постигнал устойчивост на постигнатите резултати;
  - компетентност и оперативен капацитет - какъв опит притежава кандидатът при работата с проекти в последните три години.
2. Проектно задание.
3. Бюджет на проекта.
4. Информация за кандидата.

Най-общо съдържанието на формуляра за кандидатстване за инвестиционен проект е следното:

- заглавие на проекта;
- наименование и местонахождение на кандидатстващата организация;
- цели;
- описание на проекта, в което се включват предвидените дейности и очакваните резултати;
- продължителност и план за действие;
- бюджет на проекта;
- анализ на разходи и ползи. Тук се вписват методологията, разгледаните алтернативни възможности, оценка на риска и предпоставките за изпълнението на проекта;
- анализ на риска. Важен компонент е описанието на външните и вътрешните фактори, пораждащи риска;
- съвместимост с хоризонталната политика на Общността - оценка на въздействието върху околната среда, осигуряване на равни възможности, мерки за публичност;
- механизми за управление, наблюдение, контрол и оценка на проекта.

Как ще се оценяват проектите за финансиране по СКФ?

За извършване на всяка оценка се сформира комисия, в която членуват представители на МЗ, УО и експерти с опит в сектора, за който се отнася конкретният проект. Оценка на проекта включва:

1. Оценка на административното съответствие.
2. Оценка за допустимост.

И при двата вида оценки се взема предвид финансовата стабилност на кандидата. Във връзка с това се изисква представянето на годишни счетоводни отчети най-малко за последната финансова година. В случаите, когато кандидатът има гаранция от банка или голяма корпоративна организация, това също се отчита като плюс при отпускането на субсидията. За да премине успешно оценяването за икономическа стабилност, кандидатът трябва да докаже, че разполага с достатъчно средства, за да покрие разходите в рамките на предложението от него период.

Ключът към финансиране от европейските СКФ е аргументацията, че проектът е в пълно съответствие с приоритетите на ОП, като по този начин способства за постигането на цел, съставляваща неразривна част от политиката на ЕС. Потенциалният бенефициент трябва да разполага и с друг източник на финансиране. Това е принципът на допълняемост в европейското финансиране.

Вероятността за отпускане на субсидия намалява, ако проектът е стартирал преди даване на одобрение (подготовката на предварителни анализи, технически проекти и др. предпроектни проучвания не се счита за стартиране на проекта). Приключили проекти нямат право на финансиране.

3. Техническа и финансова оценка.

Техническата оценка е най-значимият елемент при разглеждането на подадените документи. За да получи финансиране, проектът трябва:

- напълно да съответства на целта, заложена в поканата за набиране на проектопредложения;
- да представя измерими подробно формулирани крайни резултати и цели;
- да притежава уникални характеристики, да бъде новаторски;
- да доказва стратегическа необходимост - за самия кандидат, за съответния сектор и регион, в които ще се осъществи проектът;
- да са привлечени партньори, които също са заинтересувани от осъществяването на проекта.

Финансовата оценка се прави с цел оптимизиране на бюджета или отстраняване на недопустими разходи.

След окончателното одобрение на проекта МЗ информира бенефициентите за крайния резултат от оценяването и в случай на одобрение се подписва договор. Неодобрените кандидати ще получат подробно обяснение за причините за отхвърляне на техните проектопредложения.

Изпълнението на проекта започва с подписването на договор между бенефициента и УО. Както бе казано по-горе, когато се налагат тръжни процедури за изпълнение на част от проекта, се следва стриктно българското законодателство. В случаите, когато бенефициентът не е възложител на обществена поръчка, тя се извършва по реда на Постановление № 55 от 2007 г. за условията и реда за определяне на изпълнител от страна на бенефициенти на договорена безвъзмездна финансова помощ от СФ и Програма ФАР на ЕС.

Докато тече процесът на изпълнение на проекта, възстановяването на изразходваните средства се извършва след представяне на изразходно-оправдателни документи - фактури, както и с доклади, съгласно условията на сключения договор. Степента на изпълнение на одобрения проект ще се наблюдава периодично, което ще внася яснота дали се спазват зададените първоначално срокове и дейности. Съответните доклади за напредъка на изпълнението на проекта ще се представят периодично.

Приключването на проекта се осъществява с представянето на доклад, който описва постигнатите резултати и въздействието, което проектът е оказал за подобряването на съответния сектор. След одобряването на този доклад бенефициентът получава окончателното плащане.

Полезни връзки

Централно координационно звено

Министерство на финансите
Дирекция "Управление на средствата от ЕС"
Директор Боряна Пенчева
Тел. (+359 2) 9859 2901
e-mail: B.Pencheva@minfin.bg

Сертифициращ орган

Министерство на финансите
Дирекция "Национален фонд"
Директор Силвия Инджова
Тел. (+359 2) 9859 2781
e-mail: S.Indjova@minfin.bg

Одитиращ орган

Министерство на финансите
Дирекция "Одит на средствата от ЕС"
Директор Дилиянка Железарова
Тел. (+359 2) 9859 5200
e-mail: D.Zhelezarova@minfin.bg

Управляващ орган на ОП "Регионално развитие"

Министерство на регионалното развитие и благоустройството
Дирекция "Програмиране на регионалното развитие"
Директор Бояна Чавдарова
Тел. (+359 2) 94 05 439
e-mail: bchavdarova@mrbf.government.bg

Управляващ орган на ОП "Развитие на конкурентоспособността на българската икономика"

Министерство на икономиката и енергетиката
Дирекция "Предприемствените програми и проекти"
Директор Атанас Кирчев
Тел. (+359 2) 940 7500
e-mail: a.kirchev@mee.government.bg

Управляващ орган на ОП "Развитие на човешките ресурси"

Министерство на труда и социалната политика
Дирекция "Европейски фондове и международни програми и проекти"
Директор Красимир Попов
Тел. (+359 2) 981 1717
e-mail: k.popov@mlsp.government.bg

Управляващ орган на ОП "Транспорт"

Министерство на транспорта
Дирекция "Координация на програми и проекти"
Директор Нели Йорданова
Тел. (+359 2) 94 09 886
e-mail: nyordanova@mtc.government.bg

Управляващ орган на ОП "Околна среда"

Министерство на околната среда и водите
Дирекция "Кохезионна политика за околната среда"
Тел. (+359 2) 940 6157

Управляващ орган на ОП "Административен капацитет"

Министерство на държавната администрация и административната реформа
Дирекция "Управление на програми и проекти"
Директор Биляна Раева
Тел. (+359 2) 940 1141
e-mail: Bilyana.Raeva@ndaar.government.bg

Управляващ орган на ОП "Техническа помощ"

Министерство на финансите
Дирекция "Управление на средствата от ЕС"
Директор Боряна Пенчева
Тел. (+359 2) 9859 2901
e-mail: B.Pencheva@minfin.bg

Информация можете да намерите на следните интернет адреси:

www.europe.bg

www.evropa.bg

www.eufunds.bg

www.evroportal.bg

www.structuralfundsbulgaria.eu

www.bgregio.eu

http://www.europa.eu/50/index_bg.htm

<http://www.europeaninstitute.net>

<http://www.osf.bg>

<http://dnevnik.bg/evropa/>

<http://europa.eu/>

http://ec.europa.eu/regional_policy/index_en.htm

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/panorama_en.htm

http://ec.europa.eu/employment_social/esf2000/index_en.html

<http://www.euroactiv.com>

<http://www.euobserver.com>

http://ec.europa.eu/enlargement/index_en.htm

<http://www.ruse-europe.org>

Списък на съкращенията

Джаспърс (Jaspers)	Съвместна помощ за подкрепа на проекти в европейски региони (Joint Assistance in Supporting Projects in European Regions)
Джесика (Jessica)	Съвместна европейска помощ за устойчиви инвестиции в градските ареали (Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas)
ЕК	Европейска комисия
ЕС	Европейски съюз
ЕСФ	Европейски социален фонд
ЕФРР	Европейски фонд за регионално развитие
КФ	Кохезионен фонд
НСРР	Национална стратегическа референтна рамка
ОП	Оперативна програма
NUTS (от фр. Nomenclature des Unites Territoriales Statistiques)	Номенклатура на статистическите териториални единици

Това ръководство бе изготвено в рамките на проекта "Пренасочване на развитието на градовете към устойчиво използване на енергията - RUSE", който се подпомага от Европейската комисия (Главна дирекция РЕДЖИО към програмата на Общността Интеррег III C Западна зона / Договор RUSE 2W0057N).

Българското участие в проекта се финансира от Изпълнителна агенция Програма ФАР към Министерството на регионалното развитие и благоустройството по проект "Подкрепа за участие на Република България в инициативата на Общността Interreg III B (CADSES) и Interreg III C" / Договор BG 2004/016-919.05.01.01.003 "Външни дейности на Европейската общност".

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Европейския съюз. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение Общинска мрежа за енергийна ефективност ЕкоЕнергия и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз.

